Куч — адолатда

Адолат

Газета 1995 йил 22 февралдан чиқа бошлаган

2003 йил 24 октябрь

№ 43 (434)

ГАЗЕТА ҲАФТАНИНГ ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН «АДОЛАТ» СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ВА ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

ДЕМОКРАТИК САЙЛОВЛАР

ХАЛҚАРО ТАМОЙИЛЛАР ВА МИЛЛИЙ ЎЗЛИК АСОСИДА ЖАМИЯТНИ ДЕМОКРАТЛАШТИРИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛЛАРИДАН БИРИГА АЙЛАНМОҚДА

Ўзбекистонда жамиятни демократлаштиришга доир ислоҳотлар тобора чуқурлашиб бормоқда. Мамлакатимиз тарихида кўрилмаган ва маънавий меросимизда ҳали бизга ёт бўлган демократик қадриятлар ўтган йиллар ичида фуқаролар дунёқарашига айланди. Ўзбекистон халқи мамлакатда фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлат қарор топиши учун шарт-шароитлар яратиш мақсадлари йўлида ислоҳотлар кўламини янада кенгайтириш палласига кирди.

Мустақилликнинг тарихий қисқа муддатларида демократик мамлакатларга хос бўлган кўппартиявийлик тизими ва шу билан бир вақтда демократик сайлов тизими шаклланди. Ҳокимиятнинг турли даражаларини шакллантириш учун демократик сайлов ўтказиш ва уларда кўппартиявийлик асосида номзодлар кўрсатиш, бунинг учун сайлов компаниялари ўтказиш фуқаролар сиёсий маданиятига сингиб бормоқда.

Демократик жамият қуришнинг талабларидан бири — кўппартиявийлик асосида демократик сайловлар ўтказишдир. Бу жараёнларга мутаносиб равишда фуқаролар сиёсий маданиятини юксалтириш давлатнинг жамиятдаги бош ислоҳотчилик соҳасидаги асосий вазифаларидан биридир.

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов кўппартиявийликнинг моҳияти ва демократик сайловлар тизимини янада замонавийлаштиришнинг аҳамиятини қуйидагича баҳолаган эди: "Ҳозирги вақтда демократик сиёсий тизимнинг энг муҳим субъекти бўлмиш давлатчиликни ислоҳ қилишда янги вазифалар кўндаланг турибди. Бу, авваламбор, ҳозирги босқичда сиёсий институтларнинг ва нодавлат ижтимоий уюшмаларининг хилма-хиллиги ҳамда уларнинг роли мустаҳкамланиши, шунингдек, аҳолининг сиёсий фаоллиги ошиши асосида жамият ҳаётини янада демократлаштириш вазифалари муҳим ва долзарб бўлиб қолганлиги билан изоҳланади".

Жамиятни демократлаштиришнинг муҳим омилларидан бири бўлган демократик сайловлар мазмунини янада чуқурроқ ва теранроқ англаш — фуқароларнинг бугунги кундаги инсоний бурчларидан биридир. Шунинг учун ҳам "сайлов" тушунчасини либерал демократик нуқтаи назаридан талқин этиш бугунги кундаги долзарб масалага айланди. Илғор етакчи демократик мамлакатларда сайловларни англаш ва унга муносабат билдириш адолатли мезонлар асосида кечади. Унга биноан, демократик сайловлар — ҳокимиятдаги ҳар бир бўш ўринга бир нечта номзодлар даъвогарлик қила олишига ҳуқуқий ва амалий жиҳатлардан имкониятлар яратиш шарт бўлган, шунингдек, маълум ваколатларга эга бўлиши мумкин бўлган шахсларни сайлаш воситаси бўлиб, бу жараёнларда мансабдор шахслар маълум ваколатлар билан таъминланадиган ёки бу жараёнларда давлат ва унинг органлари шакллантириладиган тартиботлардир.

Маълумки, фуқаролик жамияти ҳукм сурган мамлакатларда фақатгина демократик сайловлар воситасидагина сиёсий ҳокимият институтлари — парламент, кўпинча ижроия ҳокимият, суд органлари, маҳаллий ва ўз-ўзини бошқариш органлари шакллантирилади. Шунингдек, сайловлар ўзини ўзи бошқариш органлари, нодавлат ва жамоат бирлашмалари органларини шакллантиришда ҳам қўлланилади.

Сайловлар асосан ҳокимиятнинг қонунийлигини таъминлаб, унга табиийлик руҳини беради, улар воситасида халқ ўз вакилларини аниқлайди, ўзларининг сиёсий ҳуқуқларини амалга ошириш мақсадларида бу вакилларни ваколатлар билан таъминлайди. Бу билан инсон ҳуқуқи ва эркининг асосий шартларидан бири бўлган — фуқароларга ҳокимиятни бошқарадиган табақани ихтиёрий равишда танлаш ҳуқуқи берилади. Шу йўл билан инсон ҳуқуқларини ҳаётда амалга ошириш ўз аксини топади.

Демократик сайловлар ҳуқуқий давлатларнинг марказий қурилмасидир. Демократик меъёрларга асосланган давлатларнинг сиёсий ҳокимияти фуқароларнинг ўзлари рози бўлиб, ўзларининг кўнгилли, ўз ихтиёрлари билан берган ваколатлари доирасидагина рўй беради. Бу ҳуқуқларни ихтиёрий равишдаги ризолик асосида ҳукумат ваколатига айланишининг асосий механизми эркин ва адолатли руҳда ўтказиладиган сайловлардир.

Маълумки, сайловлар дунёдаги деярли барча мамлакатларда ўтказилади. Лекин, уларнинг барчасини ҳам демократик сайловлар деб бўлмайди. Тоталитар, коммунистик тузум ва якка партиявийлик тизимдаги ҳокимиятлар ҳукм сураётган давлатлар сиёсий элитаси ўзларининг нодемократик ҳукмронликларини ниқоблаш ва унга қонунийлик тусини бериш учун сохта сайловлар жараёнларини саҳналаштирадилар.

Нодемократик сайловларда асосан ҳар бир ўринга биттадан номзод кўрсатилиб, сайловчилар муқобил равишда номзодлар танлаш ҳуқуқидан маҳрумдирлар. Лекин, баъзи ҳолларда муқобил номзодлар ҳам қўйилиши мумкин. Аммо бу жараёнлардаги турли сохталаштиришлар воситасида фақат ҳокимият истаган номзод турли хил йўллар ва усуллар билан ўтказилади. Ёки, ҳукмрон партия бир неча номзод кўрсатиши ҳам мумкин. Бунда ҳам сайловларда ютиб чиққан номзод ҳокимият манфаатларига мос тушади. Бу каби сайловларда ҳам сайловчиларда мазкур партия номзодларидан бошқа номзодларга овоз бериш имкони берилмайди. Кўплаб авторитар ва тоталитар давлатлар томонидан ўтказилган бундай сайловлар халқаро жамоатчилик томонидан салбий баҳоланган, шунингдек, ҳеч бир вақт бу каби сайловлар демократик сайловлар сифатида қабул қилинмаган.

Фуқаролик жамиятига хос сайловларда албатта муқобил номзодлар бўлиши шарт. Шунингдек, сайловларда қайси сиёсий партияга мансублигидан ёки қайси ташкилот номзодини кўрсатишидан қатъий назар ҳар бир номзодга радио, телевидение, оммавий ахборот воситаларида чиқиш, сайловолди ташвиқотларини уюштириш учун тенг имкониятлар яратиш — демократик сайловнинг асосий талабларидан биридир.

Бундай сайловларнинг ваколати маълум бир муддатга амал қилиб, сайланган вакиллар халқ олдида масъул бўлиб, улар ўз сайловчиларига муттасил равишда ҳисобот бериб борадилар. Шу тариқа улар устидан халқ назорати амалга оширилади. Бу вакилларнинг иккинчи марта сайланиши учун ҳам, албатта, бу сафар ҳам халқнинг розилигини олишлари лозим бўлади. Ана шу иккинчи марта сайланмай қолиш хавфи — бу вакилларни доимо халқ манфаатлари билан ҳисоблашиб боришга, улар олдидаги масъулиятни сезишга мажбур қилади.

Барча демократик мамлакатларда сайловлар вакиллик шаклида бўлади. Шунингдек, сайловлар жамиятнинг асосий қисмининг сиёсий иштирокида ва ўзига жалб этган ҳолда ўтиши лозим. Нодемократик тузумларда тор доирадаги гуруҳлар жамиятнинг пассивлигидан фойдаланиб, ўзига қулай усуллар билан ҳокимият тепасига келган бўлса ҳам, бундай йўлларни демократик деб бўлмайди.

(Давоми 2-бетда)

Ўзбекистон "Адолат" СДП Самарқанд вилоят Кенгаши фаоллари шу кунларда пахтакорлар билан ёнма-ён туриб йиғим-теримни авж олдиришда ташаббускор бўлмоқдалар.

***Суратда:** Самарқанд вилояти партия Кенгашининг биринчи котиби Жуманиёз Алибеков Иштихон туманидаги Шароф Рашидов номли хўжалик пахтакорлари орасида.*

Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ олган сурат.

● Партия фаоллари

ХАЛҚ ЮКИГА ЕЛКА ТУТИБ

Секин-аста демократиянинг муҳим шарти ҳисобланган кўппартиявийлик сиёсат майдонида ўз ўрнини топмоқда. Партиялар ўз олдиларига қўйган мақсад ва вазифаларга эришиш йўлида фаолият кўрсатишаётир. Аммо бу жараён бошланғич партия ташкилотларида қай даражада амалга оширилмоқда? "Адолат" социал демократик партиясининг Бухоро вилояти Жондор туман бошланғич партия ташкилоти котиби, олий тоифали шифокор Қаҳрамон НАЗАРОВ билан суҳбатимиз ана шу хусусда бўлди.

— Мустақилликдан кейин одамлар дунёқараши, тафаккури ўзгарди. Бир қарашда бу айтарли янгилик эмасдек, аммо касбим, партиявий фаолиятим давомида ватандошларимизнинг сиёсий фаоллигини кўриб, бу шунчаки эмас, балки ўзига хос тарихий эврилиш эканига амин бўламан, — деб гап бошлади суҳбатдошим. — Қувонарлиси, партияларнинг сиёсий қиёфаси умумжаҳон демократияси талаблари асосида шаклланмоқда.

— Бош врачлик фаолиятингизга партия иши ҳалақит бермайдими?

— Аксинча. Шифокор бўлганим учун партия ишини олиб боришга қийналмайман. Ҳар иккаласи бир-бирига уйғундек, назаримда. Чунки соғлом киши тиниқ фикрлайди. Қолаверса, ҳар бир бемор билан бўлган суҳбатим партиявий фаолиятимда янги қирраларни очиб, ишлашга, тажриба орттиришга, изланишга ундайди. Дард чеккан одам дилдан суҳбатлашади. Хусусан, оқ халат соҳибларини ўз халоскори, деб билади.

Ана шундай мулоқотлар, одамлар билан юзма-юз учрашувлар натижаси ўлароқ туманда ичимлик суви муаммоси маълум маънода ечим топди. Ушот, Ҳасана, Мадаминбой қишлоқлари аҳолиси учун янги сув ҳавзалари қурилди.

— Катта сиёсий жараён — сайловолди тайёргарликлари қандай кечаяпти?

— Депутат сифатида Хумдонак, Пулоти, Самончук фуқаролар йиғинида белгиланган кунларда режим асосида фуқароларни қабул қиламан. Уларни қийнаётган муаммолар, ташвишга солаётган масалалар ечимини ҳал қилишим шарт. Сайловчи — оддий фуқаро. Ҳокимият ва халқ ўртасидаги ишончли вакил эса депутат. Депутат ҳар бир сайловчисининг фикри билан қизиқиши лозим.

Бошланғич партия ташкилотимиз фаоллари маҳалла ва қишлоқ фуқаролар йиғинларида аҳоли ўртасида ўтказилаётган юзма-юз мулоқотларда сиёсий партиянинг жамиятдаги роли, сайловларнинг демократик тамойиллар асосида ўтказтилиши борасида семинарлар ўтказиб бораяпмиз.

— Сир эмаски, бозор иқтисодиёти шароитида моддий таъминланганлик масаласи бироз муаммо туғдиради.

— Фикрингизни тушундим. Бу борада саъй-ҳаракатларимизни, тўғрироғи партия ишини, туман ҳокими Холмурод Жумабоев қўллаб-қувватлаётганларини эътироф этиш жоиз. Шунингдек, Юсуф Ортиқов, Раҳмон Саидов, Нарзулло Рўзиев, Фахриддин Ражабов сингари бағрикенг, қўли очиқ, сахий инсонлар бор экан халқнинг юки ерда қолмайди. Ҳомийлик қиладиганларнинг аксарияти халқ ичида юрадиган одамохун кишилар эканлиги мени қувонтиради.

Суҳбатдош Моҳира ШАКАРОВА, "Адолат" мухбири.

ОЛИЙ МАЖЛИСДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгашининг шу йил 6 октябрдаги йиғилишида 2003 йилнинг ноябрь-декабрь ойларида фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органларига сайлов ўтказишни ташкил этиш тўғрисидаги масала кўриб чиқилиб, сайлов жараёнини оммавий ахборот воситаларида кенг ёритиб бориш тавсия этилган эди.

Олий Мажлис Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари қўмитаси билан Матбуот ва ахборот қўмитасининг оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирокидаги йиғилиши кун тартибидан ана шу масала ўрин олди.

Матбуот ва ахборот қўмитаси раиси Ў.Ҳошимов олиб борган йиғилишда Олий Мажлис Кенгашининг "Фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органларига сайлов ўтказишни ташкил этиш тўғрисида" қабул қилган қарорини амалга ошириш билан боғлиқ вазифалар ҳамда мазкур сайлов жараёнини оммавий ахборот воситаларида ёритиш масалалари кенг муҳокама этилди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар кенгашлари депутатларига ўз сайлов округларида сайлов тадбирларини ташкил этишда фаол қатнашишлари, оммавий ахборот воситалари фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органларига ўтказиладиган сайловга тайёргарликнинг бориши ва сайловни кенг ёритишлари зарурлигига эътибор қаратилди.

Йиғилишда кейинги йилларда мамлакатимиз фуқаролик жамиятини барпо этиш йўлидан дадил илгарилаётганлиги ҳамда давлат ҳокимияти органлари ваколатларининг бир қисми фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органларига босқичма-босқич ўтказилиши муносабати билан мазкур сайлов компаниясининг аҳамияти тобора ошганлиги, шунингдек, бу тадбирнинг "Обод маҳалла йили"да ўтиши унга янада катта масъулият билан ёндашишни талаб қилиши алоҳида қайд этилди.

(ЎзА).

МУҲИМ МАВЗУДА ДАВРА СУҲБАТИ

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги академиясининг "Ҳуқуқ-Право-Law" журнали таҳририяти Президент Ислом Каримовнинг янги ташкил этилаётган партиянинг ташаббускор гуруҳи билан учрашувида сўзлаган нутқи доирасида мазкур олий ўқув даргоҳида доимий амал қилувчи давра суҳбатларининг "Сиёсий партиялар ва сайловлар: ҳозирги ҳолати ва башоратлар" мавзуидаги навбатдаги йиғилишини ўтказди. Унда мамлакатимиздаги сиёсий партиялар вакиллари, Олий Мажлис ва Марказий сайлов комиссияси аъзолари, ҳуқуқшунос ва сиёсатшунос олимлар, нодавлат ташкилотларнинг вакиллари иштирок этдилар.

Давра суҳбатида ҳозирги куннинг энг долзарб муаммоларидан бири — Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига, хусусан, кўппартиявийлик асосида шакллантириш режалаштирилган Қонунчилик палатасига бўладиган сайловларнинг ҳуқуқий жиҳатлари кенг муҳокама қилинди. Тарих фанлари номзоди, доцент Муқимжон Қирғизбоевнинг "Сайловлар ва сиёсий партиялар", сиёсий фанлар номзоди, доцент Қодиржон Жўраевнинг "Сиёсий партияларнинг ҳуқуқий базасини такомиллаштириш", фалсафа фанлари номзоди, доцент Шавкат Мамадалиевнинг "Ўзбекистон Республикаси сиёсий партиялари фаолиятини янада фаоллаштиришнинг айрим концептуал муаммолари" мавзуларидаги ахборотлари тингланди.

Йиғилиш иштирокчилари парламентнинг сўнгги сессиясида қабул қилинган бир қатор қонунларга ўз муносабатларини билдирдилар, қонунларнинг амалиётда қўлланилиши жиҳатларини, жумладан, Ўзбекистонда партия қурилишининг ҳолати, унинг моддий-техник таъминоти, қўмита, кенгаш, келишув комиссияларини ташкил этиш, шунингдек, давлат бюджетини шакллантириш жараёнида партия фракцияларига юклатилган функционал вазифаларни ҳисобга олиб Олий Мажлис Қонунчилик палатасини ташкил этиш ва фаолият кўрсатишида сиёсий партияларнинг роли ва аҳамиятини кўриб чиқдилар.

Партия ва фракцияларнинг қонунчилик ташаббусини рағбатлантириш ҳамда уларнинг махсус ташкил этиладиган қуйи палата қўмиталари билан ўзаро алоқаси, Бош вазир номзодини тасдиқлаш ва шу каби масалалар борасида сиёсатшунос ва ҳуқуқшуносларнинг қизғин баҳс-мунозаралари бўлиб ўтди. Сайловолди компанияларини молиялаштириш ва уларни ўтказиш тартиблари, сиёсий партия фаолиятини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш борасида ўринли фикрлар билдирилди.

Булардан ташқари, партия фракцияларининг Олий Мажлис қуйи палатаси ва халқ депутатлари маҳаллий кенгашлари ҳамда партия электорати орасидаги муносабатларига оид баҳслар жонли мулоқот предметига айланди. Давра суҳбатида Ўзбекистон "Адолат" СДП Сиёсий Кенгашининг иккинчи котиби Абдували Ғуломмаҳмудов ва партия Сиёсий Кенгашининг котиби Равшан Ҳайдаров фаол иштирок этиб, сиёсий партияларга қўйилаётган бугунги ҳаётий талаблар ва бу борада "Адолат" СДПнинг тутган йўли хусусида тўхталиб, савол-жавобларга бой бўлган қизғин мунозараларда фаол иштирок этдилар. Кўпгина масалалар бўйича давра суҳбати иштирокчиларининг фикр ва мулоҳазаларида якдиллик кўзга ташланган бўлсада, бироқ бир-биридан кескин фарқ қилувчи нуқтаи назарлар ҳам бўлди. Бу эса давра суҳбатининг ошкора, демократик мазмунда ўтишига асос яратди.

Рустам АҲМАДАЛИЕВ, "Адолат" мухбири.

● «Адолат» фош этади

ИЖРО ОЛДИДАГИ ТЎСИҚ

ёки бир раҳбарнинг манманлигидан келиб чиққан оқибатлар хусусида

Мазкур мақолани ёзиш чоғимизда кўпчилик қалам аҳлининг "Бозор ҳақида бор гапни ёзиш қалтис, чунки шоҳига урсанг туёғи зирқирайди. Шунинг учун ҳам бу ҳақда ёзиладиган мақолаларнинг аксари ҳақиқат эмас, эҳтиёткорлик тарозисига солиб ўлчанадиган бўлиб кетган", деб айтадиган гаплари сира хаёлимиздан кетмади. Сабаби кўнглимиздаги ҳадик шарпаси "ёзсакми, ёзмасакми?" деган иккиланишларга етаклайверди. Бироқ...

Бироқ, бу ер, бу Ватанда яшовчи халқни лоақал ўз мансабимиз ва манфаатимизни сева олганчалик севишлилик ҳисси бор гапни ёзишга ундади. Рост. Чортоқдаги сингари бозор Республикамизнинг ҳамма ерида ҳам топилавермайди. Бир сўз билан айтганда мазкур бозордаги шарт-шароитлар мақтовга молик. Аммо бизни бошқа бир нарса ажаблантирди.

2003 йил 4 сентябрь куни Наманган вилоят хўжалик суди 16-0305-1407-сонли иш — "Наманган электр тармоқлари" очиқ ҳиссадорлик жамияти томонидан киритилган даъво аризасини кўриб чиқди ва даъвогар ҳисобига жавобгар — Чортоқ "Деҳқон бозори" ҳиссадорлик жамияти ҳисобидан 6 миллион 45 минг 369 сўм ундириб бериш тўғрисида ҳал қилув қарори чиқаради. Мазкур "иш"нинг мазмуни қуйидагича:

Чортоқ "Деҳқон бозори" ҳиссадорлик жамияти 2001 йилнинг 13 майидан, 2002 йил 20 февралигача, яъни, 9 ойда 504 минг 586 сўмлик электр энергиясидан фойдаланган. Аммо электр ҳақини тўламаган. Шунингдек яна, яъни, 2002 йилнинг 5 мартдан 2002 йил 5 апрелигача 475 минг 924 сўмлик электр энергияси сарфлайди. Кўриб турганингиздек ҳар икки қарз орасидаги фарқ, ҳайратта молик, аммо бозор маъмурлари, хусусан, Чортоқ "Деҳқон бозори" ХЖ раиси Муродулла Бурхонов кейинги, яъни, 2002 йил 5 апрелдан 2002 йил 31 июлгача бўлган 4 ой муддатда ёқилган энергия учун келган 428 минг 340 сўмлик қарзни ҳам бамайлихотир қарши олади. Ўз навбатида бу қарзларни Чортоқ ТЭТ назоратчиси Ё.Сатторов ҳамда "Деҳқон бозори" электрчиси И.Холмирзаевлар тузган солиштирма далолатномалар орқали тасдиқлаб беради. Бу ҳолдан ҳаликсираган бош ҳисобчи Роҳила Содиқованинг ташвишли саволига Муродулла Бурхонов шунчаки қўл силтаб қўя қолади ва ўзининг сирли кучи билан бу каби арзимас сўмларни "йўқ" қилиб юбора олишини писанда қилади. Раҳбарининг обрў-эътиборига шубҳа қилмаган ҳисобчи бу ташвишдан салгина чалғийди. Лекин...

Лекин нима бўлади-ю, туман ҳокимлигининг қайси бир йиғилишида бозорқўм Чортоқ ТЭТ бошлиғи Неъматжон Бултуров билан тортишиб қолади. Шу кундан эътиборан ҳар икки раҳбар ҳам тўнини тескари кийиб олади. Натижада бозор аҳли вақти-вақти билан электрсиз қола бошлайди. Муродулла Бурхонов эса бир сўзли одам эмасми, мавжуд қарзларини таг-туги билан "йўқ" қилиб юбориш истагидан қайтмайди. Қарзлар тўланмайди. Аммо...

Аммо орадан бир ой вақт ўтгач ТЭТдан янги қарздорлик ҳисоботи келиб қолади. Мана ўша қарзнинг рақамлардаги ифодаси: 2002 йил 31 июлдан 2002 йил 31 августгача: 1 миллион 307 минг 778 сўм.

"Даҳшат!!!" Бироқ...

Бироқ бу "даҳшат" ҳам Муродулла Бурхоновга кор қилмайди. Тўғри, қарздорликнинг ўсиш суръати бунчалик тезлашиб кетганидан у ҳам жазавага тушади, аммо ўзига бўлган ишонч қатъий бўлгани учун яна тўрт марта, яъни, 696 минг 495 сўмлик бир, 611 минг 978 сўмлик икки, 467 минг 57 сўмлик уч ва ниҳоят 352 минг 342 сўмлик тўртинчи ҳолатдаги қарзлардан кейин ҳам собит келади. Шу тариқа Чортоқ "Деҳқон бозори"нинг ТЭТдан орттирган қарзи 2002 йилнинг 31 декабрига келиб, 4 миллион 545 минг 369 сўмга бориб етади. Кейин...

Кейин ҳақ талаб қилаверишдан чарчаган ТЭТ корхонаси вилоят хўжалик судига Чортоқ "Деҳқон бозори" ҳиссадорлик жамиятидан мавжуд бўлган 4 миллион 545 минг 369 сўм асосий ҳақини, 5 миллион 88 минг 383 сўмлик пеняси билан жами 9 миллион 633 минг 752 сўмни ундириб бериш ҳақидаги давъо аризасини киритади.

Албатта, суд даъвони қисман бўлсада қаноатлантиради. Мана, ўша қарорнинг бир бандидан кўчирма: "Жавобгар — Чортоқ туман "Деҳқон бозори" ҳисоб рақами ва мол-мулкидан даъвогар Наманган вилоят "Наманган электр тармоқлари" очиқ акционерлик жамияти фойдасига 4 миллион 545 минг 369 сўм асосий қарз, 1 миллион 500 минг сўм пеня, жами 6 миллион 45 минг 369 сўм Суд қарорини ижро этиш... орқали ундирилсин".

Шу ўринда ҳақли бир савол туғилади: "Нечук, оддий бир бозор электр токини бунчалар кўп истеъмол қилса?".

Бунга ТЭТ мутахассислари: "Бозор ҳудудида янги савдо павилони қурилди. Бу жараёнда 4 та электрпайванд ускунаси узлуксиз ишлаб турди".

Бозор маъмурлари: "Тўғри, қурилиш бўлди, аммо шунда ҳам..." қабилида жавоб беришди.

Ҳақиқатдан ҳам кейинги бир ярим йил ичида мазкур деҳқон бозорида 1 та ёпиқ павилон ҳамда унинг ичида 78 та турғун савдо киоскалари қурилган. Шундан 22 таси тўлиқ ишга туширилиб, савдо фаолияти юритмоқда. Аммо яна бир қизиқ гап ҳақида Чортоқ "Деҳқон бозори" ХЖ раиси Муродулла Бурхонов шундай дейди:

— 78 та киоскани мен қурдим. Ишладим. Битказдим.

— Қайси маблағ ҳисобига?

— Шу... албатта, ўз пулимгада!

Биз бу ҳақда бош ҳисобчидан ҳам сўрадик. У киши:

— Қурилишга кетган маблағлар ҳақида тайинли бир гап айтолмайман, — деб жавоб бердилар.

Хўш, унда ким жавоб беради?

Қуриб битказилиб, фойдаланишга топширилган 22 та киоска сотувчилари бу саволга қуйидагича жавоб беришди:

— Жой учун 200 минг сўмдан бозорга тўлаганмиз.

— Кимга!

— Шу бозорга-да... бозоркомга-да.

— Қурилиш учун-чи?!

— Ҳар биримиз ўз киоскамизни ўзимиз қурганмиз. Биров бизга бир сўм бермаган.

Албатта, бу гаплар ва бу манзара ғоят ажабланарли. Аммо...

Аммо бизни яна бир бошқа нарса ўйлантириб қўйди. Яъни, биз юқорида ҳикоя қилган электрдан қарздорлик муаммоси туфайли бозор ҳудудида жойлашган барча савдо, ишлаб чиқарувчи кичик шаҳобчалардан тортиб, бозорнинг маъмурий биносида ҳам қарийб бир йилдан ошиқ вақт мобайнида электр токи бўлмаган. Оқибатда...

Оқибатда бир қатор оқибатсизликлар рўй берган. Жумладан:

Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 22 июндаги "Бозорлар фаолиятини такомиллаштириш ва маҳсулотлар сотиш учун зарур шарт-шароитлар яратишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Қарорининг 2-бандида кўрсатилган бир марталик йиғимни ва кўрсатилган хизматлар учун тўловларни ундириб олувчи турғун пунктларнинг зарур даражада ишлашини таъминласинлар, бунда ҳар 500 сотувчига (савдо ўрнига) битта пункт тўғри келиши, шунингдек, уларнинг касса аппаратлари билан таъминланганлиги назарда тутилсин" ёки шу қарорнинг 5-бандида кўрсатилган "... бир марталик йиғимнинг ва кўрсатилган хизматлар ҳақининг тўлиқ тушуши, шунингдек, даромадлар тегишли қисмининг маҳаллий бюджетларга ўз вақтида ажратилиши устидан қатъий назоратни таъминласин" каби талаблар шу вақтларда тўлиқ бажариб келинганлиги бизда шубҳа уйғотди. Ахир бозор ҳудудида электр токи бўлмагач, касса аппарати ҳам ишламайди-да. Қолаверса, бозор ҳудудида электр токи бўлмагач, озиқ-овқат билан савдо қилувчи ёки умумий овқатланиш шаҳобчаларининг товарларни сақлаш ўринлари (музхоналар)даги санитария шарт-шароитларининг яхшилигига ким кафолат бера олади? Шунингдек, электр токисиз бу ердаги савдо корхоналарининг хавфсизлик ҳолатини қайси бир марди майдон ўз зиммасига олади? Бу ҳам майли, Вазирлар Маҳкамасининг 1 октябрдан кучга кирган "Ноозиқ-овқат истеъмол товарлари билан савдо қилишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарорининг бир қатор бандлари ҳам айнан мана шу электр токини йўқлиги туфайли ижро этилмаётгани кундай равшан-ку! Мазкур Қарорда белгиланган назорат-касса машиналарининг қўлланиши мажбурий бўлган ҳолларда уларни қўлламасдан савдо қилиш ёки хизматлар кўрсатиш, харидорга квитанция ёзиб бериш, талонлар ёки уларга тенглаштирилган бошқа чеклар бериш мажбурий бўлган ҳолларда бундай ҳужжатларни бермасдан товарлар сотиш ва хизматлар кўрсатиш ҳоллари айни шу ерда кўзга ташланади. Бу ўз навбатида энг кам иш ҳақининг юз баробари миқдорида жарима солинишига сабаб бўладиган ҳолат бўлишига қарамай, ҳеч бир назоратчи, хусусан, туман ДСИ ходимлари ҳам чора кўриш ҳақида ўйлашмайди. Чунки амалдаги қоидаларга риоя қилмай савдо иши юргизаётган қай бир сотувчидан сўраманг, бозорда бир йилдан буён электр токи йўқлигини рўкач қилиши табиий.

Дарвоқе, шу ўринда юқорида икки бор такрорлаганимиз — бозор ҳудудида электрнинг бир йилдан буён йўқлигига аниқлик киритиб ўтсак.

2002 йил 8 август куни Чортоқ ТЭТ бошлиғи Неъматжон Бултуров Чортоқ "Деҳқон бозори" ХЖ раиси Муродилла Бурхонов номига қуйидаги мазмунда эътирознома юборади. Мана, ўша эътирознамадан бир шингил:

"...Корхонамиз маъмурияти Сизни қарзингизни тўлашингизни бир неча бор огоҳлантирганига ва ҳатто электр таъминотини тўхтатиб қўйганига қарамасдан қарзингизни ихтиёрий равишда тўламасдан келмоқдасиз..."

2002 йил 8 августда ёзилган бу эътирознома мазмунига қараганда Чортоқ "Деҳқон бозори" наинки бир йил, балки 15 ойдан бери электр таъминотисиз фаолият кўрсатмоқда. Аммо "Деҳқон бозори" ҳисобчисига ТЭТ ҳисобчисидан юборилган ЮК ХАТИлаги далиллар "Деҳқон бозори" 2002 йилнинг 31 декабригача элекр токидан фойдаланганлигини англатади. Бироқ нима бўлганда ҳам бизнингча Президентимиз Фармонлари ҳамда ҳукуматимиз қарорларини ижро этишга бир йил эмас, бир ойга кечикиб киришиш ҳам қонунбузарликдан бошқа нарса эмас. Холбуки, ҳали ҳам Чортоқ "Деҳқон бозори"да электр токи йўқ. Аммо қачонгача?! Бу ҳолнинг олдини олиш мумкинми?

Саидолим АБДУРАҲМОНОВ, "Адолат" мухбири.

ДЕМОКРАТИК САЙЛОВЛАР

ХАЛҚАРО ТАМОЙИЛЛАР ВА МИЛЛИЙ ЎЗЛИК АСОСИДА ЖАМИЯТНИ ДЕМОКРАТЛАШТИРИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛЛАРИДАН БИРИГА АЙЛАНМОҚДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

Демократик сайловлар миллий бирликка эришувнинг кафолатларидан бири ҳамдир. Чунки сайловлар даврида барча сиёсий кучлар ҳокимиятнинг у ёки бу жабҳасидан ўрин олишга ҳаракат қилар экан, бу жараённинг натижасини сайловчиларгина ҳал этишини англаган ҳолда ўз атрофидаги сиёсий кучларга ёки ҳокимият органларига даъволар ва маломатлар қилмайди, балки, ҳар бир муваффақиятсизликка эришган сиёсий куч ўзини мазкур сайловларга ҳали яхши тайёргарлик кўрмаганлигини тан олади. Шу билан бирга ҳар бир сиёсий партия ёки бирон бир ташкилий сиёсий кучлар сайлов компанияларида фаол иштирок этар экан, улар ўзларининг сиёсий иродаларини ифодалаш учун сиёсий кенгликларга эга бўладилар. Бу кенгликлардаги сиёсий жараёнларда барча сиёсий кучлар ҳокимиятга ўз вакилларини сайланиши учун интилиб, ўзларидаги сиёсий эҳтирослар, сиёсий иродаларини ифодалаш имкониятларини компаниялар даврида "сарфлаб", муваффақиятсизлик учун тақдирга тан беради. Шу тариқа турли сиёсий кучлар ўз муваффақиятсизликларини бир-биридан кўрмасдан, ўзларини сайловчиларгина қўллаб-қувватламаганлигини англайди. Натижада, барча кучларнинг миллий бирлиги учун шарт-шароитлар яратилади.

Албатта, сиёсий кучларнинг бу тариқа сокинлашуви учун сайловлар адолатли ва ҳар хил "ўйин"ларсиз амалга оширилиши лозим. Акс ҳолда, сайловлардан кейин ҳам сиёсий эҳтиросларни жунбушга келиши ва турли хил можароларнинг пайдо бўлиши учун сабаблар етарлича бўлиши мумкин. Қолаверса, халқаро майдонда ҳам бу сайловларга нисбатан норозиликлар пайдо бўлади.

Маълумки, демократик сайловларни адолатли ўтишининг муҳим белгиси бу — сиёсий партияларнинг сайлов жараёнларида асосий ўрин тутишидир. Сиёсий партиялар фақатгина сайловларда ғалабага эришибгина ўз нуқтаи назарларини ўтказиши, ўз мақсадларини амалга ошириши учун имкониятга эга бўлиши мумкин. Сайловлардаги муваффақият партиянинг яшовчанлик ва унинг самара бера олиш қобилиятига эгалигининг шартидир. Партия сайловларда муваффақиятга эришиш учун сайловчиларни бошқа партияларга нисбатан халқчилроқ эканлигига ишонтира олиши лозим.

Ўзбекистонда ҳам мустақиллик туфайли фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлат барпо этиш давлат ва халқнинг бош мақсади сифатида эътироф этилиши натижасида демократик сайловларнинг ҳуқуқий ва конституцион асослари яратилди. Олий Мажлис томонидан қабул қилинган демократик сайловларга доир қонунларнинг халқчиллиги халқаро жамоатчилик томонидан ижобий баҳоланиши фикримизнинг далилидир.

Мамлакатда сайлов тизимига доир конституциявий ҳуқуқлар асослари икки палатали парламент, халқ депутатлари вилоят, шаҳар кенгашларини шакллантириш принциплари, шунингдек фуқароларнинг сайловларда қатнашишининг ҳуқуқий жиҳатлари, мамлакатда халқ ҳокимиятини амалга ошириш ва давлатнинг демократик тамойиллар асосида шакллантиришнинг муҳим демократик омиллари сифатида синовлардан ўтди.

Сайловларга доир барча қабул қилинган қонунлар парламент ва давлат ҳокимиятининг бошқа вакиллик органларига сайловларда жамоатчилик фикрини ҳар томонлама аниқлаш, номзодларнинг шахсий фазилатларини билиш, халқ вакиллилигига муносиб номзодлар танлаш имкониятларини яратиш, халқнинг ҳокимият манбаи сифатида ўзини намоён қилиши учун, шунингдек, фақатгина сайловчиларнинг овоз бериши учунгина эмас, балки, уларнинг сайлов компаниясида бевосита ва фаол иштирок этиши учун барча демократик муҳит ва қулайликлар яратиб берилди.

Умуман, мамлакатдаги сайлов тизими демократик қадриятлар талаблари ва миллий ўзига хос хусусиятлар асосида шаклланиб, ҳозирги даврда у халқимиз сиёсий маданиятидан мустаҳкам ўрин эгаллаб бормоқда.

Кўпчилик давлатлар конституцияларида сиёсий партиялар, нодавлат ташкилот сифатида (Ўзбекистон Конституциясида жамоат бирлашмалари сифатида) эътироф этилади. Ҳозирги даврда сиёсий партиялар тузилишида уларнинг ижтимоий замини, сиёсий тизимдаги ўрни, сиёсий мавқеи, ғоявий мўлжаллари, сайловчиларининг кўлами, иқтисодий стратегиялари каби омиллари ва хусусиятларига биноан бир-биридан фарқланиши кузатилади.

Маълумки, сиёсий партияларнинг ижтимоий таянчини туб манфаатлари бир-бирига ўхшаш бўлган гуруҳлар ва табақалар ташкил этади. Баъзи бир партияларда ижтимоий таянчлар бир ва иккитадан иборат ижтимоий табақалардан иборат бўлса, демократлар, радикаллар, социалистлар партиялари, шунингдек, аграр партияларнинг ижтимоий заминини ташкил этувчи табақалар бир нечтадан иборат бўлиши мумкин.

Ижтимоий таянчнинг таркиби яхши уюшган, бирдам, якдил манфаатлар бирлигига эга бўлган сиёсий партиялар изчил, омилкор ва самарали фаолият юритадилар. Агар ижтимоий таянчлар таркибида пароканадалик, тарқоқлик, манфаатлар тўқнашуви ўта зиддиятли бўлса, бу ҳолат сиёсий партияларнинг инқирозига, улар мавқеининг пасайиб кетишига, пировардида жамиятда ўз обрўсини йўқотишга олиб келади.

Маълумки, сиёсий партиянинг ижтимоий таркиби — бу унинг сиёсий фаолият олиб бораётган, энг фаол (сиёсий жиҳатдан) қисмидир. Сиёсий партиялар тарихий тараққиёти шуни кўрсатмоқдаки, баъзи ҳолларда ижтимоий таянчларни мустаҳкамлаш имкониятларига эга бўлиш, шунингдек, ғоявий мўлжалнинг омма томонидан осон ва тез англаниши сиёсий партиялар мавқеининг ошишига, унинг обрўли бўлишига олиб келади.

Сиёсий партияларнинг сиёсий ҳокимиятдаги иштирокининг қай даражада бўлишига қараб ҳар бир мамлакатдаги таркиб топган сайловлар системалари амалиёти ўзига хослиги ва халқчиллиги нуқтаи назаридан бир-биридан фарқланади. Сиёсий партиялар сайловлар тизими қонуниятларини чуқур англаб, шунингдек, сайлов компанияларига қанчалик мослашиб, уддабуронлик билан фаолият кўрсатсалар, уларнинг сайловлардаги муваффақияти ҳам шунчалик самарали бўлиши таъминланади.

Ўзбекистондаги мавжуд Конституция ва қонунлар доирасида сиёсий ҳокимият учун соғлом рақобатлашадиган кўппартиявийлик тизимига ўтиш ўз-ўзидан силлиқ рўй бермасдан, ўзига хос қийинчилик ва аччиқ тажрибаларни бошдан кечиришини тақозо этди. Ҳозирги даврда ташкил топган бешта ёш сиёсий партиялар мамлакатимизда эндигина шаклланаётган янги ижтимоий қатламлар, табақалар сиёсий иродалари ва манфаатларини ифода этишга уринмоқда.

Холбуки, фуқаролик жамиятида мавжуд сиёсий ҳокимият соғломлигининг, ҳокимиятни суиистеъмол қилиниши олдини олишнинг шарти — сиёсий ҳокимият учун ҳар бир сиёсий партиянинг бирон бир имтиёзсиз, бошқа партиялар билан тенглик асосидаги эркин рақобатидир.

Ҳозирги даврдаги либерал демократия нуқтаи назаридан ёндашганда партияларнинг энг асосий аҳамияти, бу — кишиларнинг бир-бирлари билан бирлашиши асосида манфаат ва эҳтиёжларини қондирилиши учун кенг имкониятларга эга бўлиши, шунингдек, инсон сиёсий ҳуқуқларининг тенг ҳуқуқли субъект сифатида сиёсий тизимдан ўзига муносиб жой олиш жараёнини ташкил қилишдир. Партиялар фаолиятини ҳаракатга келтирувчи кучлар эса, бу — турли ижтимоий табақаларнинг мақсад ва манфаатлари, идеаллари, қадриятлари, орзу-хаёллари ва мафкураларидир.

Умуман олганда, инсоният тарихида рўй берган барча сайловлар таҳлил қилинганда, фақат сиёсий партиялар иштирокида амалга оширилган сайловларгина нисбатан адолатли тарзда амалга оширилган. Сайловларда барча манфаатлар гуруҳларининг сиёсий иродалари ва истакларини амалга оширишнинг энг адолатли йўли ҳам демократик сайловлар воситасида амалга ошиши мумкин эканлигини фуқаролик жамиятига эришган мамлакатлар тажрибаси исботлаб турибди. Шунинг учун ҳам, жамиятни келажакда ижтимоий ва сиёсий жиҳатлардан барқарор бўлиши учун, биринчидан, сайловлар адолатли ва демократик тамойиллар асосида амалга ошиши лозим. Иккинчидан, сайловларда манфаатдор бўлган барча кучлар (фуқаролар, жамоат бирлашмалари, сиёсий партиялар) ўз сиёсий иродаларини тенг имкониятлар, шарт-шароитлар асосида ифодалашлари учун демократик фаолият кўрсатиш кенгликлари билан таъминланган бўлиши лозим. Учинчидан, сайловлар жараёнида ҳокимиятнинг турли сиёсий кучлар ўртасидаги ўзига хос тақсимоти табиийлик характерини касб этиши лозим. Тўртинчидан, сайловлар даврида ҳокимият органлари билан сайловчилар (фуқаролар) ўртасидаги мувозанат адолатли ва холис ҳолда сақланиши лозим. Бешинчидан, сайловларда ўз номзодларини кўрсатиш ҳуқуқига эга бўлган барча сиёсий бирликлар мустақиллигини таъминлаш, уларнинг ички ишларига ҳеч бир сиёсий институтлар ёки бошқа кучлар аралашишига йўл қўймаслик механизмларини ишлаб чиқиш — демократик қадриятларнинг муҳим талабларидан биридир.

Ҳозирги кунларда мамлакатимизда келаси йилдан ўзининг қизғин палласига кирадиган сайловларга ҳуқуқий жиҳатлардан барча демократик талаблар учун шарт-шароитлар яратилган. Сайловларнинг демократик қадриятлар асосида якунланишининг бутун масъулияти фуқароларимиз, сиёсий партиялар, ҳокимият органлари ва сайловлардан манфаатдор бўлган барча сиёсий кучларнинг миллий бурч, мамлакатимиз истиқболини англаш каби фазилатларини нечоғлик ҳис этишларига ва демократик қадриятлар уларнинг сиёсий маданиятларидан қанчалик ўрин эгаллаганлигига боғлиқдир.

Муқимжон ҚИРҒИЗБОЕВ.

Бундан роппа-роса ярим аср муқаддам — 1953 йилда Қизилқум саҳроси - Газлидаги улкан газ кони жаҳонга шов-шув бўлганди. Бироқ мустабид тузум газ "қулоқлари"нинг мурватларини бошқа ўлкаларга буриб қўйди. Ўзбекистон халқи ўз газидан бебаҳра бўлиб, қора ўчоққа ўтин, тезак-таппи қалаб, кун кечириш билан қаноатланди.

-Истиқлол туфайли қора ўчоқда қумғон қайнатиб умргузаронлик қилган даврларимиз ҳам ортда қолди, - дейди ғузорлик Эргаш бобо Бозоров. — Бугун юртимиздаги аксарият корхоналар, мактаб ва боғчалар, аҳоли хонадонларида Шўртаннинг "зангори олови" ёнмоқда. Ўз бойликларимиздан ўзимиз баҳраманд бўладиган кунлар келганига беадад шукур.

Мамлакатимизда юртбошимиз раҳнамолигида амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар самараси ўлароқ Истиқлолнинг ўтган ўн икки йилида биргина нефт ва газ соҳасининг ўзида олтита йирик халқаро лойиҳа амалга оширилди. Уларнинг жами қиймати қанча деб сўрасангиз, марҳамат билиб олинг, 1,9 миллиард доллар. Шу ўринда "Ўзбекнефтгаз" миллий холдинг компаниясининг буюртмалар портфелида чет эл инвестициялари жалб этиладиган яна 2 миллиард АҚШ доллари миқдоридаги лойиҳалар мавжудлигини ҳам қайд этиш жоиз. Бугунги кунга

ШЎРТАНДА ТАНТАНА

келиб Ўзбекистон , хусусан, Қашқадарёнинг нефт ва газ салоҳияти янада ошди. Мавриди келганда айтиш керакки, айни пайтда ватанимиз ҳудудида 186та нефт ва газ конлари аниқланган. Уларни пулга чаққанда бир триллион АҚШ долларини ташкил этаркан. Мутахассисларнинг хомчўтига кўра жонажон Ўзбекистонимиз ҳудудида 5 триллион тонна шартли ёқилғи заҳиралари мавжуд. Қиёслаш учун яна бир рақам, 2002 йилда 1991 йилга қараганда бир ярим баравар кўп, яъни 57 миллиард кубометр газ қазиб олинди.

Куни кеча Қашқадарё воҳасида яна бир қувончли воқеа юз берди. "Шўртан газ-кимё" мажмуидан бир неча километр узоқликда янги иншоот — юқори босимли компрессор станциясининг тақдимот маросими ўтказилди. Тақдимот маросимида Ўзбекистон ҳукумати, чет эл компаниялари раҳбарлари, мутахассислар, журналистлар, жамоатчилик вакиллари иштирок этди. Айтиш керакки Шўртан кам олтингугуртли газ конденсат кони 1974 йилда очилган бўлиб, у ерда геология-қидирув ишлари 1985 йилда ниҳоясига етказилган. Мазкур кон саноат асосида ишга туширилиб, 1980 йилнинг 1 ноябридан Сирдарё ГРЭСи ва Тошкент саноат тармоғига нордон бирикмалардан тозаланмаган табиий газни узата бошлади. Бош иншоотнинг технологик тартибида газнинг кириш босими 10 мегапаскалдан кам бўлмаслиги мўлжалланган. Йиллар ўтиб қатлам босимининг камайиб бориши Шўртан газ конденсат конида компрессор шохобчасини қуриш заруратини туғдирди. Мақсад қазиш қурилмаларида зарур босимни таъминлаш эди. Бу борадаги лойиҳани амалга ошириш учун "Ўзбекнефтгаз" холдинг ва Исроилнинг "Бейтман прожекст лимитед" компаниялари инжиниринг ишларини бажариш, ускуналар етказиб бериш, шеф-монтаж ва қурилиш устидан муаллифлик назорати бўйича 158,5 миллион АҚШ доллари миқдоридаги шартномани имзоладилар.

Ҳа, Қарши чўлларида бунёд этилган янги иншоот халқимизнинг эртанги кунига, унинг фаровонлигига хизмат қилади.

Тошкент-Қарши-Тошкент
Абдумажид АЗИМОВ, "Туркистон-пресс".

●Ислоҳот ва самара

БАЛИҚЧИНИНГ БАЛИҒИ

Балиқни етти хазинанинг бири деб бежиз айтишмайди. Ўзининг кўплаб яхши хусусиятлари билан ҳаммага доимо манзур бўладиган бу ажойиб неъмат айниқса, дастурхон чиройини янада очиб юборади. Унинг инсон саломатлигига фойдаси эса беқиёсдир.

Шу туфайли ҳам Тошкент вилоятининг Қуйичирчиқ туманидаги "Балиқчи" очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти жамоаси балиқчиликни ривожлантиришга, даромадли соҳага айлантиришга, бу орқали истеъмолчиларнинг балиқ маҳсулотларига бўлган эҳтиёжни қондиришга алоҳида куч-ғайрат сарфламоқда. 3550 гектар майдонни эгаллаган балиқ хўжалигида йилига тўрт хил, жами 1500 минг тонна балиқ етиштирилиб, истеъмолчиларга етказиб берилмоқда. Оқ амур, зоғора, чипор ва дўнгпешона балиқларини етиштиришга ва кўпайтиришга ҳиссадорлик жамияти раиси Бинодирхўжа Маҳмудовнинг ўзи катта эътибор қаратмоқда. Соҳанинг жонкуяр мутахассислари — бош муҳандис Баҳодир Хўжақулов, бош балиқчи Юрий Алимов, таъминот бўлими бошлиғи Абдухолиқ Юсуфхўжаевлар кўп йиллик бой амалий тажрибалари билан ишчан жамоани янги ютуқлар сари руҳлантирмоқдалар. Ёшларга касб сирларини қунт билан ўргатишяпти.

Жамоанинг иқтисодий ислоҳотлар боис эришаётган ютуқлари қувончли. Олдинда эса янги вазифалар турибди. Улар ишлаб чиқаришни ривожлантириш, хусусийлаштириш жараёнларини изчил амалга ошириш ва ижара пудратининг афзалликларидан кенг фойдаланишдек хайрли юмушлардан иборат эканлигини ўйлаганимизда эса кўнглимиз янада равшан тортади. "Яхши ният элга йўлдош", деганларидек "Балиқчи" ўзининг балиқлари билан истиқболга юз тутмоқда.

***СУРАТЛАРДА:** ҳиссадорлик жамиятининг илғор балиқчилари Абдулазиз Азизхўжаев, Ўткир Боймаҳанов ва Шуҳрат Мўминов балиқ овида; бош балиқчи Юрий Алимов (ўнгда) билан таъминот бўлими бошлиғи Абдухолиқ Юсуфхўжаев жамоанинг иқтисодий кўрсаткичларини таҳлил этишмоқда.*

Козим ЎЛМАСОВ олган суратлар

ШОЛИКОРЛАР ЗАФАРИ

Қорақалпоғистон шоликорлари 61 минг 248 гектарга шоли экиб, шартномавий режаларини бажарди.

— 91 минг 142 тоннадан зиёд шоли етиштирилди,-деди Қорақалпоғистон республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазири Дуйсенбой Утамбетов "Туркистон-пресс" мухбирига. — 13 минг 750 тонна сифатли уруғ тайёрланди. Ҳосилни йиғиштириб олишда "Агроинтехника" бирлашмасидан 160 дона Клаасс, 28 дона "Кейс", 13 дона "Ньюхолланд" ва 52 дона Россия комбайнлари қатнашди. Нукус туманидаги шоличиликка ихтисослашган "Шўртанбой", "Кердер", "Қўнғирот" туманидаги "Кўкдарё" ширкат хўжаликлари меҳнаткашлари шартномавий режаларни етти иш кунида бажардилар. Шоли майдонлари 2 минг 437 нафар пудратчиларга бўлиб берилди. "Кўкдарё" ширкат хўжалигидан Н. Аймаганбетов, "Шўртанбой" ширкат хўжалигидан М. Собуров, "Киндик ўзак" ширкат хўжалигидан К. Жадигеров ва бошқа пудратчилар ҳар гектардан 55-60 центнердан ҳосил олди. Шолини ўриб-янчиб олишда деҳқонларга "Агроинтехника" бирлашмаси, "Қорақалпоқ агромашсервис", "Қорақалпоқтранс" акциядорлик жамиятлари жамоалари яқиндан ёрдам берди.

"ҒАЛЛАБАНК" РАҚОБАТ МАЙДОНИДА

Рақобат. Бу сўз айниқса, кейинги йилларда жуда кўп ишлатиладиган бўлиб қолди. Боиси оддий: бозор муносабатларини бу мезонсиз тасаввур этиб бўлмайди. Чунки бозор — азалдан рақобат майдони — иқтисодиётнинг ўзига хос босқичли тамойилидир. Унинг қоидалари гўё ҳандасавий тенгламага ўхшаб кетади. Тенглик аломатидан сўнги натижа эса албатта, дастлабки амалларнинг тадрижий давоми сифатида бўй кўрсатади. Демак, бозор муносабатларидаги ҳар бир жараённинг ўз ўрни бор, улар бир-бирига боғлиқ занжирдай бир нечта халқалар бир вазифани — истеъмолчи эҳтиёжини қондириш учун курашади. Бу жараёнда банк муассасаси ҳам муҳим халқа сифатида ўзига хос вазифани ўтайди. Таъкидлаш жоизки бизнинг мамлакатимизда банк тизимининг ўрни бошқа давлатларникидан кўра муҳимроқ, чунки юртимизда ҳали ҳам эндигина ривожланиб келаётган ёки янги очилаётган ишлаб чиқарувчи корхоналар кўп. Уларнинг фаолияти банк тизими билан бевосита боғлиқ бўлибгина қолмай, балки амалга киритилаётган лойиҳаларнинг қарайб 70-80 фоизи айнан мана шу банклар киритаётган сармоя ёки улар бераётган кредитлар ҳисобига амалга оширилаётгани ҳеч кимга сир эмас. Демак, бугунги кунда мамлакатимиз иқтисодиётида банк тизими ишлаб чиқарувчи кучларни ташкил этувчи тасисчи, молиявий қўллаб қувватловчи кўмакчи вазифаларни ўзига бириктириб олган. Хўш, айни кунларда бу ҳол қай даражада уддаланмоқда?

Биз саволга жавоб олиш мақсадида Республика акциядорлик тижорат "Ғаллабанки"нинг Сурхондарё вилояти минтақавий филиалида олиб борилаётган ишларни бир сидра кўздан кечидик. Маълум бўлишича вилоят "Ғаллабанки" шу кунга қадар 1376 та хўжалик юритувчи субъектларга, 10 та йирик дон қабул қилиш ва қайта ишлаш корхонаси, 238 та фермер, 8 та ширкат хўжалигига, 104 та кичик корхонага, 2 та қўшма корхона, 233 та хусусий фирма, 566 та якка тартибдаги тадбиркорга, 170 та савдо ва воситачилик корхоналарига самарали хизмат кўрсатмоқда экан.

Кўриниб турибдики, бу кўрсаткичлар вилоят "Ғаллабанки"нинг Сурхондарёда тутган ўрни, иқтисодий ислоҳотларнинг амалга оширилишидаги иштироки нечоғли юқори эканлигидан далолат бериб турибди. Айни пайтда банк ишлаб чиқарувчи корхоналар ва хусусий секторни наинки кредит линиялари билан таъминламоқда, балки уларга зарурий маслаҳатлар бериш, амалга оширилаётган сармоявий лойиҳаларни таҳлил қилиб бериш, кутилаётган таваккалчилик оқибатларини баҳолашдек ишларни ҳам амалга оширмоқда. Шунингдек, тадбиркорларни халқаро банклар билан алоқасини тиклашларида воситачилик қилмоқда. Масалан, Халқаро тараққиёт тикланиш банки маблағидан Шерободлик "Шуҳрат" ҳамда "Ўралбобо" фермер хўжаликларига "Олтой" трактори олиб берилгач, улар ишидаги самара кескин ошди. Ёки Ўзбек-Юнон "Олтин-чигит" қўшма корхонасини кредит линиялари билан қўллаб-қувватлангач Республикамизнинг барча вилоятларига қишлоқ хўжалиги экинларининг сараланган уруғини етказиб бера бошлади. Шунингдек, банкнинг таъсисчилари "Ўздонмаҳсулоти" давлат акционерлик корпорациясига қарашли корхоналар, хусусан, "Шўрчи донмаҳсулотлари" ҳиссадорлик жамиятининг қўшни Афғонистон Республикасида жойлашган корхоналари ҳам молиявий қувватлангач унинг 5 та корхонаси ва Ўзбек-Турк "Алпомиш" қўшма корхоналари қўшни мамлакатларга ун маҳсулоти экспорт қилишни тубдан яхшилади. Натижада вилоятнинг экспорт салоҳияти ҳам сезиларли ошди. Дарвоқе, айни кунларда вилоятнинг Шўрчи, Музрабод, Қумқўрғон, Сариосиё, Денов, Қизириқ туманларида "Минибанк"лар очилиб, мижоз ва банк алоқалари янада соддалаштирилаётир. Биргина Қумқўрғон туманидаги "Минибанк"нинг 8 ойлик фаолиятига назар ташласак, мазкур банк ўзининг хизматлари эвазига 43532 минг сўм соф даромад кўрганига гувоҳ бўлиш мумкин.

Дарвоқе, банк жамоасининг қўлга киритган ва киритаётган ютуқларида ходимларнинг ўзаро тажриба алмашинуви, ўқув-семинарлардан олган сабоқлари муҳим омил бўлаётир. Зотан, халқнинг ўзи топиб айтган: "Ўрганганинг ўр устига кўприкдир". Бинобарин, иқтисодий ислоҳотлар жараёнида орттирилган тажрибалар наинки ўр устига, балки эртанги кун — келажак ва бугун орасига қўйилган кўприк — юксалиш йўли бўлиб хизмат қилса ажаб эмас.

Турсун МАҲМАДАЛИЕВ,
"Адолат" мухбири.

"Адолат"га жавоб берадилар
"СУВНИ ЛОЙҚАЛАТГАН КИМ?"

("Адолат" газетаси, 2003 йил 12 сентябрь, №37 (428).

Мазкур сарлавҳа остида босилган мақолада Қумқўрғон туман халқ таълими Давлат таълим стандартлари мониторинги бўлими бошлиғи Зиёдулла Омоновнинг шикоятлари бирон жойда ўз тасдиғини топмаганлиги, ўзи зиёли педагог бўлса-да, номига номуносиб иш тутганлиги хусусида сўз юритилган эди. Ушбу мақола газетамизда чоп этилганидан сўнг, тегишли ташкилотлардан йўлланган расмий жавоб билан бирга қумқўрғонлик педогоглардан фикр-мулоҳаза билдирилган мактублар ҳам олдик.

МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИ БЕКОР ҚИЛИНДИ

Шу йил 12 сентябрда "Адолат" газетасида чоп этилган "Сувни лойқалатган ким?" сарлавҳали танқидий мақоласи Қумқўрғон туман халқ таълими бўлими жамоаси орасида муҳокама қилинди. Туман халқ таълими бўлими Давлат таълим стандартлари мониторинги бўлими бошлиғи Зиёдулла Омоновнинг туман халқ таълими бўлимининг мудири Т. Нормуродов устидан турли нуфузли идораларга ариза ёзиб, натижада кўплаб текширишлар жамоанинг бир маромда ишлашига халақит бераётгани, ўзи эса кейинги ойларда узлуксиз равишда меҳнат интизомини бузиб, сабабсиз ишга чиқмай таълим жараёнига путур етказаётгани таъкидланиб, уни вазифасида қолиш ёки қолмаслик масаласини кўриб чиқишни туман халқ таълими касаба уюшмаси ва халқ таълими бўлимидан сўрашган. Туман халқ таълими касаба уюшмаси З.Омоновнинг меҳнат интизомини бузаётганлиги тўғрисидаги масалани мақола чоп этилмасдан олдин 2003 йилнинг 26 августида муҳокама қилиб, туман халқ таълими бўлимидан унинг билан тузилган меҳнат шартномасини бекор қилинишини сўраб, қарор қабул қилган. Туман халқ таълими бўлими 2003 йил 6 октябрдаги № 448- рақамли буйруғи билан туман халқ таълими бўлими Давлат таълим стандартлари мониторинги бўлими раҳбари З.Омоновнинг меҳнат тартибини бузиб, сабабсиз равишда ишга келмаганлиги учун Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 100-моддаси 4-банди ва туман халқ таълими касаба уюшмаси қўмитасининг 2003 йил 26 августдаги қарори асосида унинг билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинганлигини маълум қиламиз.

А.ЭРГАШЕВ,
Сурхондарё вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи.

ЎҚИТУВЧИГА ХОС БЎЛМАГАН ХИСЛАТ

"Сувни лойқалатган ким?" сарлавҳали мақолада қумқўрғонлик Зиёдулла Омоновнинг юмолоқ хатлари тасдиқланмаётганлиги хусусида билдирилган фикрлар айнан долзарблиги бизни қониқтириб, ҳақиқатдан ҳам маҳалла фуқароси сифатида, икки хотинли эканлигини, биринчи никоҳидаги оиласи фарзандларини қаровсиз ташлаб қўйганлиги, доимий равишда маҳаллада уриш-жанжал чиқириб маҳалла аҳлини безор қилаётганлиги ва ўқитувчиларга хос хислатларга эга эмаслиги, болалар тарбиясини ўз йўлига ташлаб қўйганлиги мунтазам равишда ёзув-чизув билан шуғулланиши, ўзи ишлаб турган район халқ таълими бўлимида ҳам ноўрин аризабозлик қилганлиги ва бошқа қатор ҳурмача қилиқлари бир неча марта кўриб чиқилганлигини сизларга билдирамиз.

Жалоир Маҳалла фуқаролар йиғини чоп этилган мақоланинг долзарблигини, тўғри чоп этилганлигини, бундан кейин Омонов сингари иғвогарлар учун сабоқ бўлишига умид боғлаймиз ва биз Жалоир маҳалла фуқаролари сизларга ўзимизнинг самимий миннатдорчилигимизни билдирамиз.

Х.ТЎРАҚУЛОВ,
Қумқўрғон туман,
Жалоир маҳалла раиси.

ТАРБИЯДЕК МУҲИМ ВАЗИФА ТУРГАНДА?..

"Сувни лойқалатган ким?" номли мақола жамоамиз томонидан ўрганилди. Мақола ўз вақтида ҳаққоний, рўйи-рост бор ҳақиқатни баён этган деб ҳисоблаймиз. Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига мувофиқ ўқувчиларнинг комил инсон қилиб тарбиялашдек муҳим вазифа турганда педагоглик шаънига доғ туширaётган З.Омонов тўғри танқид қилинган ва келтирилган фикрлар тўғри ёритилган.

9-умумий ўрта таълим мактаби ўқитувчилари номидан:
Д.ЖУМАЕВ, Г. ЖУМАЕВ, Э.БОБОМУРОДОВ, Х.ЧОРИЕВ, Х.ЭГАМБЕРДИЕВ, Э.МУСУРАЛИЕВ, Ш.ҚОБИЛОВ.

МЕҲНАТКАШ ОДАМ РАҲБАР ТАНЛАМАЙДИ

Аслида ишлаган меҳнаткаш одам раҳбар танламайди. Ўз иши билан бўлиб, яратувчанлик билан машғул бўлади. Қўштирноқ ичидаги сохта ҳақиқатпарварларнинг уринишлари тагида манфаат ётади.

Биз кўпчилик педагоглар қатори Т.Нормуродовнинг халқ таълими бўлими мудири бўлганлигидан севинган эдик. Чунки у кишининг ғамхўрлиги, ташкилотчилиги, маданияти ҳақида кўп гапирган ва айрим эзгу ишларига ўзимиз ҳам гувоҳ бўлганмиз.

Газетада берилган мақола айни муддао бўлиб, унда Зиёдулла Омоновнинг кўпинча ўз камчиликларини ёпиш учун, ўз манфаатлари йўлида сув лойқалатиб юрганлиги, сохта ҳақиқатгўйларнинг ички дунёси фош бўлиб, ўйлаган ўйлари амалга ошмаганлиги тўғри талқин этилган. Бу мақолани ўқиган айрим шахслар ўзларига ойна олиб қараса яхши бўларди. Муҳарририятга ва

Акс садо

мақола муаллифига ўз миннатдорчилигимизни билдирамиз.

М.АБДУЛЛАЕВ,
12-умумий ўрта таълим мактаби директори.

АДОЛАТ ЮЗАСИДАН ТЎҒРИ ЁРИТИЛГАН

З.Омонов томонидан Т.Нормуродовга қўйилган айбномаларни ноҳақ деб биламиз, мақола адолат юзасидан тўғри ёритилган.

18-ихтисослашган
мактаб-интернати жамоаси номидан.
Абдуқодир ХОЛБОЕВ.
(Жами 11 имзо).

ГАЗЕТАДАН МИННАТДОРМИЗ

Муаллиф ўз мақоласида Зиёдулла Омонов ҳақида ёзар экан, чуқур мулоҳаза юритиб, нафақат унинг кимлиги ҳақида, балки унинг қандай одам эканлигини ҳам очиқ-ойдин таърифлаб кетади. Шунинг билан бир қаторда Қумқўрғон туман халқ таълими бўлимида узоқ йиллардан буён давом этиб келаётган кадрлар қўнимсизлигининг, раҳбарга ёлчимаслигининг асосий сабабларидан бири — раҳбарга биринчи кунданоқ тош отиш, тазйиқ ўтказиш, бўлган-бўлмаганни чатиб, юмалоқ хатлар ташкил қилиш ва турли хил идораларга йўллаш З.Омоновга ўхшаганларга одат тусига кириб қолган.

Бундай ҳолатлар мактаблардаги педагоглар фаолиятига ҳам салбий таъсир кўрсатмоқда. Тайинланган раҳбар эндигина иш ўрганган пайтда юмалоқ хатлар изидан текшир-текшир, тафтиш қилиш, турли хил миш-мишлар авж олиб кетиб, таълим-тарбия иккинчи даражали бўлиб қолади ва назорат батамом йўқолади. Шулардан безор бўлган раҳбар, ўзи кетишига рози бўлади.З.Омоновнинг шу даргоҳда ишлаб туриб, ўз гузарига ўзи тош отиши инсофданми?

Биз ушбу мақолага ўз муносабатимизни билдирар эканмиз, таҳририятга ва муаллифга туман халқ таълими бўлимидаги миш-мишларга чек қўйишда айрим нохуш ҳолатларга тўғри таъриф бериб, ойдинлик киритганлиги учун муаллифга ўз миннатдорчилигимизни билдирамиз.

Қумқўрғон тумани Алишер Навоий номли
2-умумий ўрта таълим мактаби педагоглар жамоаси номидан:
А.БОБОҚУЛОВ, Г.ЖУМАЕВА,
А.ХОЛМИРЗАЕВ, Г.ЧОРИЕВ.

ЙИРТИҚ ЎН СЎМЛИК

Жиянимга 125 сўм бериб, нон олиб келишга жўнатаман. Қайтиб келгач, қўлимга битта нон билан 10 сўм қайтимни тутқазади. Бир қараб қўяману: "Ҳа, жиян, музқаймоқ 5 сўм бўлибдими?" дейман кулиб.

Музқаймоққа ўч жияним пичингимга тушунади.

—Эй, сотувчининг майдаси йўқ экан, шекилли, 5 сўм бермади.

Унинг гап оҳангидан "Шу 5 сўмни деб, паст кетиб ўтираманми?" деган маънони сезиш қийин эмасди. Унга шу арзимаган чақа ҳам кимнингдир меҳнати эвазига келганлигини-ю, яна бошқа бир нарсани тушунтириб бермоққа чоғландиму, "Бошига тушса, ўзи англар" дея индамадим. Бошқа бир масала бу — ҳалоллик ҳақидаги фикрларим эди. Бир маҳалладошимизнинг илгари сотувчи бўлганлигини-ю, ҳатто қамалиб ҳам чиққанлигини эшитгандим. Қандайдир юмуш билан уйимизга келганида, дадамларга куйиниб гапираётганини эшитиб қолдим.

—Тавба, ҳозирги сотувчиларда инсоф қолмаганми, дейман-да. Тунов куни Самаднинг дўкончасидан совун оламан, деб чиқувдим. Ҳақини тўлаб, қайтимни санаб кўрсам, 10 сўм кам. Мен ҳам кутиб туравердим. Самад ҳали ҳам қайтимдан умидвор эканимни сезди-ю, анча тимирскиланиб, 10 сўмлик йиртиқ қоғоз пулни ижирғанибгина олдимга ташлади.

— Э, қўшни, бунақа ноинсофликларни кўриб, ўз ҳолимга ачиниб кетаман. Чунки, биласиз, бир пайтлар шу 1-2 сўмни кам берганим учун "анови ёқлар"да ўтириб келганман.

Собиқ сотувчининг гаплари ҳақ. Бизда азалдан кишининг ҳақидан қўрқиш, ўзганинг молидан ҳазар қилиш каби одатлар гўдакликданоқ сингдириб келинган. Бировнинг сизда қолган битта игнаси ҳам қарз ҳисобланиб, охиратда жавоби сўралади. Ҳозирги кунда эса, бозорларда ёки хусусий дўконларда, ёхуд турли-туман чиптахоналарда сотувчиларнинг юқоридаги фикрни унутиб қўяётганликларини кўриб, ёқа ушлайсиз. Ахир катта жиноятлар ҳам майда қинғирликлардан бошланишини ҳаммамиз яхши биламиз. Баъзиларнинг назарида арзимас бўлиб кўринган 5-10 сўм меҳнат, пешона терининг самараси эканлиги ойдин ҳақиқат-ку! Демак, буни сўраш билан кимдир паст кетиб ёки сахийлигини кўз-кўзлаб қолмайди. Ҳар қалай, бу масалага бепарволарча ёндошиш мумкин эмас, деб ўйлайман. Ахир ким ҳам бировдан қарздор бўлишни ва ўзгани қарздор қилишни истарди?

Камола МИРАЛИ қизи,
ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети II босқич талабаси.

ҲАЁТ ВА ҲУҚУҚ №6

ЭРКИНЛИК ВА ДАХЛСИЗЛИК ҲУҚУҚЛАРИ

Конституциямиз бизнинг тинчлигимиз ва осойишталигимиз кафолати, жаҳон ҳамжамиятидаги мулоқотларимиз асоси, Ўзбекистоннинг халқаро майдондаги ташқи сиёсатнинг ҳуқуқий омили, халқимиз шаъни ва қадр-қимматининг, ҳар бир инсон шахсий дахлсизлигининг бош ҳуқуқий мезонидир. Шу боисдан ҳам Конституциямиз биз учун муқаддас. Унда халқимизнинг минг асрлик хоҳиш — иродаси, ижтимоий-сиёсий онги, маънавий ва маърифий қарашлари, урф-одатлари, мамлакатимиз истиқлоли ва тараққиётининг ҳуқуқий омиллари акс этиб турибди.

Жаҳондаги илғор ва тараққий топган давлатлар томонидан — Конституциямизнинг энг халқчил ва энг демократик конституция тарихасида, ўта нуфузли ҳуқуқий акт сифатида тан олиниши, инсон ҳуқуқлари тўғрисидаги халқаро билл ва бошқа конвенцияларга мувофиқ, деб эътироф этилиши бежиз эмас. Чунки, Конституциямиз — биринчидан инсонларнинг озод ва обод яшаш, шахсий дахлсизлик, меҳнат қилиш, илм олиш, фикрлаш, сўзлаш, сайлаш, сайланиш, никоҳ тузиш, тиббий хизмат турларидан, турар жой дахлсизлигидан, тил ва дин эркинликларидан фойдаланиш ҳуқуқларининг асосий гарови бўлса, иккинчидан Ўзбекистоннинг ижтимоий ва давлат тузумини, сайлов системасини, давлат ҳокимияти ҳамда идора қилиш органларининг ташкил этилиши ва фаолиятини белгилаб берувчи бош қонундир. Шунинг учун ҳам Конституциямизда инсон ҳуқуқлари олий қадрият сифатида тан олиниб, давлат ҳам, жамият ҳам, аввало инсон манфаатларига хизмат қилиши, унинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя этиши устивор тамойил сифатида аниқ кўрсатиб ўтилди.

"Ҳар бир шахсга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади", деган жумланинг Конституциянинг 44-моддасида ифодаланиши ҳар бир инсоннинг шахсий дахлсизлигининг кафолатидир.

Конституциямизнинг 29-моддасида халқимизга эътиқод эркинлиги берилганлиги, ҳар бир фуқаронинг истаган динига эътиқод қилиш ёки умуман эътиқод қилмаслик ихтиёрий ҳуқуқини вужудга келтиради. Бу борада ҳам муҳтарам Президентимизнинг бевосита ташаббуси билан Тошкент Ислом университетининг очилганлиги, юзлаб жомъе масжидлари, бошқа динларга мансуб диний ташкилотлар, черковлар давлат рўйхатига олиниб, фаолият кўрсатаётганлиги, минглаб ватандошларимизнинг муборак ҳаж сафарларидан баҳраманд бўлаётганлиги эътиқод эркинлигининг Конституциявий кафолатидан далолатдир.

Конституцияда маънавият ва маърифат масалаларига ҳам алоҳида ўрин берилган. Маълумки, ҳеч қачон ва ҳеч бир жамиятда аҳоли маънавиятини ва маърифатини миллий истиқлол мафкураси асосида шакллантирмасдан туриб, мақсадларни рўёбга чиқариш қийин. Халқимизнинг қадимий анъаналари, удумлари ва урф-одатларининг ёш авлод тарбиясидаги роли беқиёслигини ҳаммамиз яхши биламиз. Ушбу хислатлар мамлакатнинг истиқлолига хизмат қилиши зарурлигини барчамиз юракдан ҳис этишимиз лозим. Шу ўринда Республикамиз ҳамда вилоятларимизда маънавият ва маърифат масалаларига катта эътибор берилаётганлигини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. Чунки ҳар бир янги жамиятни етук маънавий-маърифий негизсиз кўриб бўлмайди. Шу боис ҳам мустақиллик туфайли мамлакатимизда узорқ ўтмишдаги буюк бобокалонларимиз қадр-қиммати ўз ўрнига қўйилмоқда.

Истиқлол йилларида Президентимизнинг улкан саъйи-ҳаракатлари билан Абдухолиқ Ғиждивоний, Баҳоуддин Нақшбандий, Имом ал-Бухорий, Имом ат-Термизий, Жалолиддин Мангуберди, ал-Марғиноний, Абу Мансур Мотрудий каби ўнлаб улуғ аждодларимиз ҳаётларининг том маънода қайта тикланиши, Хоразмда "Авесто" боғининг яратилиши халқимиз ғурурига ғурур қўшибгина қолмай, жамиятимиз маънавий иқлимини тубдан ўзгартириб юборганига ҳар биримиз гувоҳмиз.

Инсон ҳуқуқларининг яна бир бўлаги — шахсий мулк дахлсизлигидир. Конституциянинг 53-моддасида "бозор муносабатларини ривожлантиришга қаратилган Ўзбекистон иқтисодиётининг негизини хилма-хил шаклдаги мулк ташкил этади. Давлат истеъмолчиларнинг ҳуқуқий устунлигини ҳисобга олиб, иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлиги, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилигини ва ҳуқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳофаза этилишини кафолатлайди", дейилган. Дарҳақиқат, демократик Ўзбекистон Конституциясида хусусий мулкчилик шаклланиб, "ҳар бир шахс мулкдор бўлишига ҳақли" экани, хусусий мулк бошқа мулк шакллари каби дахлсиз ва давлат ҳимоясида экани, Ўзбекистон иқтисодиёти бозор муносабатларига асосланиши, унинг негизини хилма-хил мулк шакллари ташкил этиши, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуққа эга эканлиги кафолатланади.

Ватанимиз социалистик давлат мулкининг якка ҳукмронлиги таъсиридан ва унга асосланган сиёсий ҳокимликдан, иқтисодиётни ва хўжалик тизимини бошқаришда маъмурий буйруқбозлик, зўравонлик усулларидан озод бўлди. Мулкчиликнинг турли асосда ижтимоий, жумладан хусусий мулк асосида ижтимоий-иқтисодий ҳаётнинг турли соҳаларида тадбиркорлик фаолиятини эркин амалга ошириш учун имкониятлар яратилди.

Ишбилармонлик, тадбиркорлик ва ташаббускорлик ҳаракатига кенг йўл очилди ва мулкдорлар табақасини вужудга келтириш тамойиллари ишлаб чиқилди. Бу қоида Бош Қомусимизнинг дунёвий тараққиёт талабларига тўла жавоб бера олишини кўрсатибгина қолмай, балки унинг узоқни кўзлаб, халқ фаровонлиги йўлида мукаммал яратилганлигини ҳам намойиш этади.

Абдукамол РАҲМОНОВ,
тадқиқотчи.

Бугунги кун ҳар биримиздан огоҳлик ва хушёрликни талаб қилиб турган бир пайтда мамлакатимизнинг нурафшон йўлларида юрт осойишталиги учун хизмат қилаётган осойишталик посбонларининг масъулияти нечоғли аҳамиятли эканлигини англаш қийин эмас.

Ҳар қандай шароитда доимо ўз бурчига содиқ қолиб, зиммасидаги вазифаларни шараф билан адо этишга ҳаракат қилаётган Жиззах вилояти ИИБ йўл ҳаракати хавфсизлиги бошқармасининг фидойи жамоаси ҳақида кўп илиқ гаплар айтишимиз мумкин. Негаки, улар кеча-ю кундуз сергак туриб, нияти бузуқ жиноятчиларнинг гиёҳванд моддаларни, турли ноқонуний товарларни олиб ўтишга уринишларини фош этишга, йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашга, содир этилган автоҳалокатларда жабрланганларга ҳар томонлама ёрдам кўрсатишга, ёинки бу каби кўнгилсизликларнинг олдини олишга ўзларининг камтарона ҳиссаларини қўшиб келишаётир.

СУРАТДА: "Манас-14" ЙПХ масканида хизмат вазифасини ўтаётган Жиззах вилояти ЙҲХБ 3-алоҳида отряди ЙПХ катта нозири, милиция майори Эргаш Бўтаев билан ЙПХ кинологи, милиция сержанти Нурмат Туримовлар ҳайдовчининг ҳужжатларини кўздан кечиришмоқда.

Каримжон РИХСИЕВ,
олган сурат.

ИЙМОНГА ҚУЛ БЎЛИБ ЯША, ЭЙ ИНСОН!

Аё туҳмат тишини ҳеч кимга отма
Икки олам ичра гуноҳга ботма.
Тош отсанг ўзингга қайтиши тайин,
Ҳақ сўзини уқғил сенга айтайин.
Иймонга қул бўлиб яша, эй инсон!

Тирноқнинг остидан излагунча кир,
Ўз босган изингга назар солгин бир.
Манфаат кутиб сен сўзлама ёлғон,
Борингдан айрилиб, чекасан фиғон
Иймонга қул бўлиб яша, эй инсон!

Лаганбардорликни эп қилма ўзга,
Била туриб асло қум сепма кўзга.
Зинҳор ёлғон қўшма ҳар айтган сўзга,
Бир кунимас, кунида синади кўза —
Иймонга қул бўлиб яша, эй инсон!

Бошинг осмон қадар етсада гарчанд,
Тутмагин ўзингни ҳеч кимдан баланд.
Дунё меники деб, ўйлама буткул,
Ҳирсу нафс сафосин тамом унутгил
Иймонга қул бўлиб яша, эй инсон!

Қолма беозорнинг уволига ҳам,
Озор берма дўстим, чумолига ҳам.
Қўлинг кўсингдаю бошинг бўлсин хам
Алдама бошингга қилич келса ҳам —
Иймонга қул бўлиб яша, эй инсон!

Бозорбой БОБОЕВ,
милиция капитани.

КАССАГАМИ, КИССАГА?

Уч хўранда бўш стол атрофига жамулжам бўлиши биланоқ бош официант Малика Жўраева "хизмат" дея пилдираб келиб қолди.

— Бизга тўққиз сих кабоб, бир шиша "Шохруд" ароғи, бир кути "Хон" сигаретаси, маъданли сув, нон, салат берсангиз, — деди хўранда А.Маҳмудов. — Яна нима керак бўлса кейин айтамиз.

Буюртма қилинган таомлар етарли бўлганлиги учун улфатлар бошқа нарса сўрашмади. Ҳаммаси учун 5700 сўм тўлаб ўринларидан туришди. Малика пулларни санаб олди-ю кўк чироғи ёниб турган "Электроника 96-06" русумли назорат-касса машинаси(НКМ)га кирим қилиш ўрнига оқ фартуғининг чўнтагига "кирим" қила қолди.

Шу ҳолат сабаб бўлиб "Тоғайобод" хусусий фирмасига қарашли бу ошхона хазинасидаги тушумларни санаб чиқишга тўғри келди. Хазинада 308 минг 450 сўм савдо пули бор экан. НКМнинг кунлик Z ҳисоботи олиб кўрилганда эса у 5000 сўмни кўрсатди. Ўсиб борувчи ҳисобот эса 16 миллион 425 минг 510 сўм эди. Шу тариқа НКМнинг кунлик ҳисоботи билан хазинадаги нақд пул қолдиғи ўртасидаги фарқ 303450 сўмни ташкил этди. Демак, шунча миқдордаги савдо тушуми НКМдан ўтказилмаган эди. Текширувни ўтказаётган Бухоро вилояти давлат солиқ бошқармаси ходими И.Ашуров ва Тўқимачилик туман давлат солиқ инспекцияси ходими С.Мавлонов ошхонадаги НКМнинг йил бошидан бери қайд этилган 229 та Z ҳисоботларини таҳлил қилишга киришдилар. Шунда НКМдан 5,4 миллион сўм савдо пули ўтказилганлиги аниқланди. Бухоро шаҳар "Алоқа" банкидан олинган маълумотномада эса "Тоғайобод" хусусий фирмаси ошхонаси томонидан 2003 йилнинг 1 январидан то шу кунгача банкга жами 3015300 сўм савдо пули топширилганлиги, қолган 2450780 сўм эса НКМдан ўтказилгану, лекин банкга топширилмаганлиги кўрсатилган эди.

Ошхонада хўрандаларга 8 нафар официант хизмат кўрсатарди. Улар кунлик хизматларидан тушган тушумини махсус дафтарга ёзиб боришарди. Кейинги ярим ойлик ялпи тушум жамланганда у 6019100 сўмни ташкил этди. Шундан фақат 2148700 сўм НКМдан ўтказилган эди холос. Банкка топширилган нақд пул эса 129900 сўмни ташкил этарди. Бунинг устига "Тоғайобод" хусусий фирмаси ошхонасига чакана савдо қилиш ҳуқуқини берувчи рухсатноманинг амал қилиш муддати аллақачон тугаган экан. Яна қандай молиявий бузилишларга йўл қўйилганлиги суриштирув давомида маълум бўлади.

Вазирлар Маҳкамасининг "Пул маблағларининг банкдан ташқари муомаласини янада қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 280-сонли қарори талабларига зид иш қилаётган хусусий фирма фақат "Тоғайобод" эмасди. Бухоро шаҳар Тўқимачилик ва Ф.Хўжаев туманлари Давлат солиқ инспекциялари ходимлари яқинда "Dio ventura" хусусий фирмасига қарашли интернет ва компьютер шаҳобчасида қисқа муддатли текширув ўтказиб, бир қатор бузилишларни ошкор этдилар. Шаҳобча шу йил июль ойида очилган бўлиб, назорат касса машинасисиз 90 минг сўмлик хизмат кўрсатган эди. Лекин тушумнинг бир сўми ҳам банкга топширилмаган эди. Устига устак аҳолига компьютер ва интернет хизмати кўрсатиш учун тегишли рухсатномага ҳам эга эмасди.

Текширувлар давомида вилоят маданият ва ахборот марказига қарашли интернет ва компьютер хизмати шаҳобчасида ҳам шундай ҳолат намоён бўлди. Шаҳобча ходими Олесия Левченко савдодан тушган 32200 сўм нақд пул тушумини назорат касса машинасидан ўтказмаган эди. Умуман ўтган ойлар давомида назорат касса машинасидан ўтказилмаган нақд пул тушуми 3,7 миллион сўмни ташкил этган эди. Шунга ўхшаш ҳолат "Интернет кафе Азия" шаҳобчасида ҳам кўзга ташланди. Бу ерда ҳам катта миқдордаги нақд пул тушуми банклардан яширилганлиги маълум бўлди.

Бундай ҳолатлар жазосиз қолмайди, албатта. Айбдорлардан яширилган нақд пул тушуми миқдорида жарима ундирилиши қарорда белгилаб қўйилган.

Ўтган ойларда Бухоро вилоят солиқ хизмати ходимлари савдо қоидаларини бузган, аҳоли билан пуллик ҳисоб-китобда назорат касса машиналарини қўлламаган, нақд пул маблағини банк муассасаларига ўз вақтида ва тўлиқ топширмаган 633 та ҳолат бўйича шаҳар ва туман ҳокимларига мазкур субъектлар фаолиятини тўхтатиш бўйича тақдимномалар киритдилар. Ҳокимликлар томонидан 482 та субъектнинг рухсатнома муддатлари бир ой муддатга, такроран қонунбузарлик содир этган 210 нафар субъект фаолияти эса умуман тўхтатиб қўйилди.

Кейинги пайтларда айрим ишбилармонлар назорат касса машинаси хотирасига сунъий таъсир кўрсатиб савдодан тушган тушумни камайтириб кўрсатишни одат қилиб олмоқдалар. Бухоро тумани Давлат солиқ инспекцияси ходимлари "Дилёр" савдо ва ишлаб чиқариш фирмасига қарашли савдо дўконида текширув ўтказганларида бу ҳолат дарров сезилди. Дўконда ўрнатилган "Меркурий 115 F" русумли назорат-касса машинаси тамғаси бузилган ва техник кўрикдан ўтказилмаган эди. НКМ Бухоро вилояти электрон техника марказида экспертизадан ўтказилганида унинг фискал хотирасига қўшимча ўзгартиришлар киритилганлиги тасдиқланди. Шундай йўллар билан дўкон раҳбарлари ўша куни салкам 50 минг сўм нақд пулини банк муассасаларидан яшириб қолган эдилар. Бундай ҳийла учун дўконга нисбатан 1136,9 минг сўм молиявий жарима қўлланилди. Худди шундай ҳолат Тўқимачилик туманидаги "Фантазия-модел" хусусий фирмасига қарашли ошхонада ҳам кўзга ташланди. Бу ердаги "Меркурий 115 F" русумли назорат касса машинасининг фискал хотирасига қўшимча ўзгартиришлар киритилиб каттагина миқдордаги тушумлар банкдан яшириб келинган эди. Бунинг учун ошхонага нисбатан энг кам иш ҳақининг 200 баробари миқдорида молиявий жарима қўлланилди.

Вилоят солиқ хизмати ходимлари ўтказган рейд ва текширувлар давомида 34 та яширин цех фаолиятига чек қўйилди. Цехларнинг бирини Шофиркон туман "Боғиафзал" ширкат хўжалигида истиқомат қилувчи Шоҳида Сафарова очган эди. У ҳеч қандай ҳужжатсиз буханка нон пишириб ўзига тегишли нон дўконида сотаётган пайтида ушланди. 120 та буханка нон, қолиплар далилий ашё сифатида олинди. Қоракўл шаҳрида истиқомат қилувчи Умид Бебутовнинг яширин ёғ цехи ҳам шу тарзда юлдуз кўрмай жон берди. Текширув ўтказилган куни цехдан ёғ ишлаб чиқарувчи редуктор, 10 киловаттли генератор, валл, 38 метр кабел, бир уюм кунжара, уч дона бидон идиши далилий ашё сифатида олинди.

Худди шундай ҳолат яқинда Чирчиқ шаҳрида ҳам фош этилди. Юмолоқ қўрғони Қорасув кўчаси 2-уйда истиқомат қилувчи Қамбарали Акбаров ҳеч қандай ҳужжатсиз ва рухсатсиз антисанитария ҳолатида буханка нон ишлаб чиқариб сотаётган экан. Харидорларнинг бири 2000 сўм бериб 20 буханка нонни санаб олаётган пайтда шаҳар солиқ хизмати ходимлари қисқа муддатли текширув эълон қилдилар. Шу жараёнда яширин цеҳдан сотувга тахт қилиб қўйилган 120 буханка нон, зувала тортиладиган торозу, хамир қориладиган қозон, хамиртуруш каби хомашёлар далилий ашё сифатида олинди. Ушбу қонунбузарлик юзасидан далолатнома тузилиб белгиланган тартибда расмийлаштирилди.

Қинғир ишнинг қийиғи бугун бўлмаса эртага албатта чиқади. Шундай экан тўғри яшаб тўғри ишлашни шиор қилиб олганимиз маъқул. Шунда юзимиз шувут бўлмайди, топганимиз ўзимизга буюради. Ҳалол луқма ҳар нарсадан азиз ва лаззатли эканлигини унутмайлик.

Жасур НОСИРОВ,
Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси матбуот хизмати бош мутахассиси.

Ўзбекистон ўз мустақиллигини қўлга киритгач, фуқароларнинг эркин ҳаракат қилишлари, тадбиркорлик билан шуғулланиб, юрт бойлигини ошириш баробарида ўзлари ҳам фаровон яшашларига имкониятлар яратилди. Ҳозир мамлакатимиз ҳукумати ва Президентимиз томонидан тадбиркорлар ва ишбилармонлар бемалол ҳаракат қилишлари учун ҳуқуқий асослар яратилган. Яъни, улар фаолияти давлат томонидан ҳимояланади.

Олимкентлик тадбиркор, техника фанлари доктори Раҳимжон Умиров ана шундай имкониятга эга бўлган инсонлардан. У "Акмал" хусусий корхонасини очиб, йил сайин бир-биридан қувончли ютуқларга эришиб келяпти. Олган даромадидан фақат ўзи баҳраманд бўлмай, Оққўрғонда спортни ривожлантириш, туманда ободончиликни таъминлаш, ногирон ва кам таъминланганларга саховат кўрсатиб келмоқда. Шу туфайли ҳам унинг эл ўртасида обрўси баланд.

Яқинда фирма қошида кичик нон заводи ишга туширилди. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган 10 хил турдаги нон-булка маҳсулотларини Олимкентликлар суйиб харид қилишяпти.

Шунингдек, фирмадаги механика цехи азаматлари қишлоқ хўжалик машиналари учун зарур эҳтиёт қисмларни етказиб бериб, эл олқишини олишмоқда.

СУРАТДА: "Акмал" хусусий фирмаси бош ҳисобчиси Абдуғани Аҳмаджонов нон заводи раҳбари Маъмуржон Дадажонов билан навбатдаги ишлар хусусида фикрлашмоқда.

Козим ЎЛМАСОВ олган сурат.

ҲУҚУҚИЙ БИЛИМНИ ОШИРИШ ЗАРУР

Тошкент давлат юридик институти қошидаги "Инсон ҳуқуқлари бўйича юридик клиника" фаолиятининг 2003-2004 ўқув йилидаги янги мавсумини ташкил этишга бағишланган тадбир ўтказилди. Унда АҚШ, Буюк Британия, Германия элчихоналарининг вакиллари иштирок этди.

Тадбирда сўзга чиққан дипломатик корпус вакиллари ва институт раҳбарияти бундай клиникаларнинг инсонлар ҳуқуқий билимини оширишдаги ўрни хусусида ҳам тўхталиб ўтдилар. Шу пайтгача юридик клиникага 200 дан ортиқ киши мурожаат қилган бўлса, шуларнинг 100 нафарига бевосита талабаларнинг ўзлари ёрдам ва маслаҳатлар беришган. Клиника фаолиятида янги мавсумнинг очилиши ҳамда вилоятларда махсус бўлимларнинг ташкил этилаётганлигини аҳолининг ҳуқуқий билимини ошириш борасида қўйилаётган бир қадам деса бўлади.

● Қинғир ишнинг қийиғи...

МАКТАБДАГИ ЖИНОИЙ ГУРУҲ

унга шахсан директорнинг ўзи бош бўлганига нима дейсиз?

Шофиркон туманидаги 25 - ўрта таълим мактаби, унда фаолият кўрсатаётган ҳар бир ўқитувчи, хизматчию директор ҳақида ҳам фарзандлари шу илм даргоҳида таҳсил олган ота-оналар, ўқитувчилар, маҳалла ва қишлоқдагилар ҳам шундай фикрда эдилар. Энди-чи, дерсиз? Воқеалар тафсилоти билан танишсангиз саволга жавобни албатта, топиб оласиз. Шофирконда дув-дув гап.

Майрам Бадриддинова қарийб ўн йилдан буён мактабда директорлик лавозимида ишлаб келган. Мазкур мактабда фарзандлари таҳсил олган ота-оналар, ўқувчилар, жамоа олдида ҳурмат, эътибор, обрў топганлиги ҳам рост.

Мисқоллаб йиғилган обрўга путур етишидан ёмони йўқ экан. Бутун Шофирконда таълим тизими, мактаб ҳақида гап кетадиган бўлса, "опа" директорлик қилган мактабдаги қинғирликларни ҳеч ким "четлаб" ўтмайди. Ахир, 8 миллион 264 минг 861 сўм пулни ўзлаштириб юбориш ҳазилакам иш эмас-да!

Ражаб Комилов 1998 йил 15 октябрдан бошлаб шу даргоҳда хўжалик ишлари бўйича директор ўринбосари лавозимида иш бошлади. 2000 йил май ойидан Молия, Халқ таълими, соғлиқни сақлаш вазирликларининг ўзаро келишилган буйруқларига биноан Шофиркон туман ҳокимининг 2000 йил 13 апрель кунидаги 577-сонли қарорига мувофиқ мазкур мактабга мустақил балансга эга бўлган юридик бюджет мақоми берилди.

Тўғри, таълим тизимидаги ислоҳотларни чуқурлаштириш борасида амалга оширилаётган ҳар бир саъи-ҳаракат қонун ҳимоясида. Аммо бу молиявий "мустақиллик"ни мактаб директори, бош ҳисобчи, хўжалик ишлари бўйича директор ўринбосари — ҳар ким ўз йўриғича тушунди.

Ўқитувчи, устоз, тарбиячи, қўйингки, педагогик жамоага бош Майрам Бадриддинова "Энди бу ёғига ўзим хон, кўланкам майдон. Бош ҳисобчию ҳазиначи билан келишсак ошиғим олчи" деб ўйлади шекилли, ғайриқонуний ишларга ҳеч иккиланмай қўл урди.

Ражаб Комилов ўқитувчиларга берилиши лозим бўлган мукофот пулларини олиб келгандан буён директор опанинг тинчи йўқолди.—Комилов, мукофот пулининг тўлов варақаси тайёрми, директорга хос салобат билан суриштирди — Майрам Бадриддинова.

— Ҳа, опа, тайёр,— хазиначи директорнинг "пулларни тарқатинг", деган топшириғини кутиб тургани боис шошиб қолди. Аммо Ражаб Комилов ўйлагандек бўлмади. Мактаб бош ҳисобчиси ҳамда шахсан директорнинг "ҳай баракалласи" асносида 51 нафар ўқитувчи исм фамилияси тўғрисида сохта имзолар тузилди. Текиннинг таъми тотли келганини англаган директор опанинг иштаҳаси ҳам анойилардан эмас экан. Банкдан пул олиб келинди дегунча "пул керак" деган изоҳ билан 80 минг, 100 минг сўм олиб қолаверди. Пулларни қайтариш эса директорнинг хаёлига келмасди. "Директордан қолишадиган жойим борми" қабилида иш тутган бош ҳисобчи Найим ҳам хазиначидан ўз "йўриғида" ҳар ой "улуш" олишни канда қилмади. "Катталар еганида мен лаб ялаб турсам қандай бўларкан" деган хаёлга борган хўжалик ишлари бўйича директор ўринбосари, хазиначи Ражаб Комилов ҳам кўпнинг ҳақига хиёнат қилишдан ўзини тиёлмади.

Сохта имзо чекишда шайтонни ҳам доғда қолдирадиган бу жиноий гуруҳ ўқитувчиларга берилиши лозим бўлган суюнчи пулию, нафақа пуллари, ҳатто иш ҳақи тўлов ведемостларини ҳам қалбакилаштириб, "туя кўрдингми, йўқ" усулида писиб юраверишди.

Оддий бир хато жиноятни етаклаб келишини тамоман унутган мактаб директори бошчилигидаги жиноий гуруҳ "бир ёқадан бош чиқариб" жиноий ишларини давом эттиришди. Шу тариқа 2002 йил 31 май 7-сонли саёт-фактура орқали хусусий тадбиркор Б.Ҳидоятовдан 1 миллион 493 минг 300 сўмлик қурилиш материаллари учун хўжалик мудири Р.Комилов томонидан "олинди" деб имзо қўйилдию аммо қурилиш материаллари мактабгача етиб келмади.

Бундай факт ва рақамларни ўқисангиз таъбингиз хира тортиб, ўйга толасиз. Қани, раҳбарга хос масъулият? Бош ҳисобчи, хазиначи нега мажбурият ҳиссини унутди? Наҳотки, жиноят шу даражада илдиз отгунча халқ таълими тизими мутасаддилари, мактаб жамоаси бехабар қолишди? Жавоби мужмал ўнлаб саволлар туғилади.

Мактабдек табаррук масканда ўзаро тил бириктирган мазкур жиноий гуруҳ 8 миллион 264 минг 861 сўмлик пул маблағларини ўзлаштириб юборишди.

Мактаб, ўқитувчи, ўқувчига эътибор давлат сиёсати даражасига кўтарилган, таълим тизимидаги ислоҳотларни чуқурлаштириш давр талабига айланган шундай долзарб пайтда олий маълумотли педагог, мактаб директори, жамоа ишонч билдирган хазиначию бош ҳисобчи жиноятга қўл уришини қандай баҳолаш мумкин? Бу — мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш, ишончга тупуриш эмасми? Қолаверса, бурч масъулияти унутилган жойда "Таълим тўғрисида"ги Қонун, Кадрлар тайёрлаш Миллий Дастури ижроси таъминланиши ҳақида қандай хулоса чиқариш эса ўзингизга ҳавола. Шу ўринда бир мулоҳаза. Мактабдаги қинғирликлар ҳақида эшитган ўқувчи қалбидаги кечинмалар, уларнинг нигоҳларида зоҳир бўлган саволлар жамоада фаолият кўрсатаётган фидойи, машаққатли касбини қадрлайдиган ҳар бир ўқитувчидан жавоб исташни унутмаслик лозим.

Ўктам СУЛТОНОВ,
Шофиркон туман прокурори, адлия маслаҳатчиси.
Моҳира ШАКАРОВА,
"Адолат" мухбири..

● Таҳрирсиз хат

САБАБИ НОМАЪЛУМ ЭМИШ...

Мен "Адолат" газетасининг ҳар бир сонини зўр қизиқиш ва иштиёқ билан ўқиб бораман. Унда чоп этиладиган тарбиявий аҳамиятга эга бўлган мақолаларни болаларга ўқиб бераман. Ҳалолликка одоб-ахлоққа чорловчи чиқишлар менга жуда ёқади. Хусусан газетанинг шу йил 19 сентябрь сонида чоп этилган сонида берилган "Толеи баланд аёл" сарлавҳали мақолани ўқиб, ўзимнинг тақдирим ҳақида кўп ўйладим ва ўзим ҳақимда қоғозга туширишни жоиз деб билдим.

Ота-онамнинг уйида ёшлигим — олтин даврим ўтиб вояга етгач, Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур туманининг Хуршид кўчасидаги тор кўчада жойлашган 10 уйга келин бўлиб тушдим. Оила қуриб икки фарзандли бўлдим. Бир неча йил ўтиб, турмуш ўртоғим Фахриддин Набиев ичкиликка берилиб, оғир касалликка чалиниб қолди.

Фарзандларим билан бирга у ҳам менга тирик товон бўлиб, бутун оиланинг масъулияти зиммамга тушди. Бу ҳам етмагандек орада (1995 йил) Тошкент шаҳар ҳокимининг қарори билан атрофимиздаги уйлар бузилиб, уй эгаларига квартиралар берилди. Фақат биз яшаётган уй бузилмай қолди. Бу жой бизга торлик қилиб, қайнотам Ғани ота ўртанча ўғлини уйлантирадиган бўлиб, бизларни бир танишиникига чиқариб қўйди. Қайним уйланди. Кичкина ҳовлида қайнимдан ташқари иккита қайнисинглим, яна кичик қайним, қайнона ва қайнотам яшаб келдик. Кетма-кет бошимизга мусибат тушиб қайнотам вафот этди. Уларнинг вафотидан кейин биз яшаб турган хонадон эгаси биздан ижара ҳақи талаб қилди. Орадан уч йил ўтгач, 2002 йил турмуш ўртоғим вафот этди. Яшаётган жойимга ижара ҳақи тўлай олмасдим. Чилонзор тумани, Тахиятош кўчаси 19- уйда яшаётган онамнинг уйидан паноҳ топдим.

Улар менга бир хонасини ажратиб беришди. Икки фарзандим билан бир хонада яшай бошладим. "Чиққан қиз чиғиридан ташқари," деб тўғри айтишган экан. Бунга акамнинг уйида яшаб амин бўлдим. Келинойимнинг қош-қовоғига қараш, болаларимнинг ишдан келиб кўчадан топиб келишим ҳақида гапирмасам ҳам бўлади. Шундай оғир вазиятда қўл қовуштириб ўтиришим яхши эмаслигини тушуниб, 2002 йил октябр ойида Шайхонтоҳур туман ҳокимига ариза бердим. Бу аризамга туман ҳокими Ф.Икромов имзоси билан қуйидаги жавобни олдим:

"Хуршида, Светинск тор кўча, 10-уй ва ён атрофидаги хонадонлар 1996 йил бузилиб, кўп қаватли уйлар қурилиши керак эди. Сизнинг ҳовлингиздаги оилаларга 1996 йили уй-жойлар ажратилган. Сизнинг оилангиз номаълум сабабларга кўра уй-жой олмасдан қолиб кетгансиз. Буюртмачи томонидан уй-жойингиз бевосита бузилиши даврида оилангизга уй-жой ажратилади.

Ҳозирги кунда ушбу хонадонда яшаш учун шароит борлиги сабабли яшаб туришингизни тавсия этамиз," — дейилган.

Кечалари уйқим ўчиб кетади. Ўйлаганим битта. Нима қилишни билмайман. Фарзандларим кундан-кун улғайиб боришмоқда. Уларни яхши едириб, яхши кийдиришим керак. Боғчадан оладиган маошим булар учун етарли эмас.Муҳими яшашим учун ўз уйим бўлишини хоҳлардим. Амир Темур бобомизнинг "Куч–адолатдадир" деган сўзларини эслаб ушбу мактубимни сизларга — "Адолат" газетаси таҳририятига умид билан йўлладим.

Шоядки, ҳокимият раҳбарлари ҳовлимизни қисман бузилган қисми ҳисобидан менга уй - жой ёки ер участкаси ажратиб беришса.

Гулчеҳра НАБИЕВА,
Тошкент шаҳар, Чилонзор туманидаги 444- болалар боғчасининг тарбиячиси.

● Қадрият

МОҲИРАМАЗОН — МУБОРАК ВА ЗИЙНАТЛИ ОЙ

Бисмиллоҳир - раҳмонир раҳим! Дунё ислом оламининг барча мўмин-мусулмонлари қалбида хушнудлик, эзгу ибодатларга ташналик, соф туйғуларига эврилиш, сабр - тоқат ва қаноатга бардошлик синови — муборак рўза кунларига ҳам омон - эсонликда етиб келаяпмиз. Бу кунларга етаётганлар бор, етмаётганлар бор, албатта. Азизлар Оллоҳ таоло томонидан зийнатли ва муборак қилинган, айрим кунлар, айрим ойлар бор. Ана шундай муборак ойлардан бири бу — моҳирамазон ойидир. Бу ойда кечалари қойимликда, кундузлари сойимликда ўттиз кун рўза тутамиз. Рамазон кунлари аввалида рамазон қўшиқлари айтилиб, бу муборак кун ҳосиятларига бағишлаб, шўх-шодон, дилларга қувонч бахш этадиган, эзгу ниятлар изҳор этилади.

Рамазон айтиб келдик
эшигингизга
Қўчқордек ўғил берсин,
бешигингизга.
Ёрабон, ёробон, ёробозон,
Аллоҳумма майрабазон...

Муқаддас «Қуръони карим»нинг «Духон» сураси учинчи оятида: "Албатта, биз уни «Қуръон»ни муборак кечада нозил қилдик. Дарҳақиқат, биз «огоҳлантирувчимиз», дейилган ва ушбу суранинг тўртинчи оятида: "У "кеча" барча ҳикматли ишлар ажрим қилинур", дейилади. Ушбу оятнинг изоҳига келадиган бўлсак, муборак кеча, бу — "Лайлатул—Қадр" кечасидир. "Қадр" кечаси, моҳирамазоннинг охирги ўн кунининг тоқ кечаларидан бирида содир бўлган. Асосан, 26 - кечадан 27 - кечага ўтар вақт деб белгиланган. "Қадр" сурасининг 2,3,4 ва 5- оятларида: "Албатта, биз "Қуръон"ни "Қадр" кечасида индирдик. Эй,Муҳаммад! "Қадр" кечаси нима эканлигини сизга не ҳам англатур?! "Қадр" кечаси минг ойдан яхшироқдир. У кечада фаришталар ва Руҳ (Жаброил) Парвардигорлари изми билан (йил давомида қилинадиган) барча ишлар (режаси) билан (осмондан ерга) тушадилар. У "кеча" то тонг отгунча саломатликдир", дейилган.

"Қуръони карим"нинг "Бақара" сураси 85-оятида; "Рамазон ойи — одамлар учун ҳидоят (манбаи) ва тўғри йўл ҳамда ажрим этувчи ҳужжатлардан иборат...", дейилган. Бу ўринда ажрим этувчи дейилганда ҳақиқат билан сохталик, яхшилик билан ёмонлик, кеча билан кундуз, савоб билан гуноҳ, ҳалол билан ҳаром ўртасидаги фарқни белгилаб берувчи, деб тушунмоқ лозим.

Муборак рамазон ойи уч даҳадан иборат бўлиб, унинг биринчи ўн кунлигида Аллоҳ таолонинг раҳматига, иккинчи ўн кунлигида махфиратига, учинчи ўн кунлигида эса шафоатига, яъни гуноҳлардан фориғ бўлишга муяссар бўлинади.

Моҳирамазон кунлари 30 кун тарабеҳ номозлари ҳам адо этилади. Аллоҳга беадад шукурлар бўлсинким, ҳуррият эпкинлари ўлароқ, унинг неъмати ила мамлакатимизнинг барча жомъе масжидларида, ҳатто шу муборак бир ой мобайнида маҳаллалар қошида ҳам жамоа бўлиб, бу ибодатларни адо этишликка рухсат этилди. Яна бир хайрли иш шундаки, бу ойда жомъе масжидларида бир неча марта " Қуръони карим" хатим қилинадиган бўлди.

Моҳирамазоннинг учинчи ўн кунлигида, ҳосиятли яна бир ибодатга йўл очилди. Мамлакатимиздаги кўпгина жомъе масжидларида эътикофга кириш имкони юз берди. Бу ибодатнинг кўпи ўн кун, энг ками бир кун, баъзи бир қавмларда эса бир соатдир.

Рамазон ойининг ҳосияти ва баракотига келсак, Расули акрам (с.а.в.): "... Рамазон — умматларимнинг ойидир", деганлар. Абдуқодир Ғийлоний ҳазратларида: "...Рамазон — ситқи сафо учундир, қурьат ва неъмат ибодатларининг ажрини орттирадиган ойдир", дейилган. Бошқа бир улуғ зот— Зуннун Мисрий ҳазратлари: "...Рамазон — тоат-ибодат ва каромат, ҳайри-эҳсон ва ибодатлар ҳосилини йиғиб оладиган ойдир" дейилган. Муборак ҳадисларда "рамазонни — ойларнинг зийнатлисидир" дейилган. Бу ойда адо этилган рўза ва бошқа барча ибодатлар, сўралган эзгу ниятлар Аллоҳ таоло томонидан ҳеч бир тўсиқларсиз қабул этилади. Хўш нима сабабдан ҳам Моҳирамазон ойи муборак ва зийнатлидир? Албатта, Аллоҳ таолонинг ҳамма кунлари, барча ойлари ҳам қадрлидир. Бироқ бу ойлар ва кунларнинг ичида муқаддаси — Моҳирамазондир. Биз бу ҳақда юқорида бироз бўлса-да, мулоҳаза юритгандай бўлдик. Лекин, унинг асосий моҳиятини, ойдинлаштириб беришимизга тўғри келади.

Биз мўмин-мусулмонлар адо этадиган, зиммамизга фарз қилиб берилган бешта асосий устуннинг тўрттасини, фақат ўзимиз учун, бандалик вазифалари ва қиёмат кунига савоб орттиришликдан иборат бўлса, рамазоннинг 30 кунлик рўзасини доимий адо этишлигимиз, бу — Яратганга ҳадя, шукр туҳфаси ҳисобланади. Яна бу ойнинг муқаддаслиги шундаки, айнан ана шу зийнатли ойда — бизнинг пайғамбаримиз (с.а.в) гача бўлган соҳиби китобларда ҳам, Аллоҳнинг муқаддас каломлари индирилгандир.

Аллоҳ таолонинг ҳабиби, унинг охир замон пайғамбари (с.а.в.) ҳар доим: "...Бизларни рамазон ойига етказгин", деб дуо қилар эканлар. Рамазон фитр-садақа берадиган, мурувват, ҳиммат ва саҳоват кўрсатадиган бир ажойиб ойдир. Бу ойда рўза тутиш баробарида ифторликларда ўтган-кетганлар ёдга олиниб, уларни ҳаққига "Қуръон" оятлари ўқилади: руҳ ва арвоҳлар шод этилади.

Рўза кунларида ибодатли ва тақводор кишиларнинг кўзлари ёмон ва гуноҳ назардан йироқлашади, улар ҳам беандиша ва бегуноҳ сўзлардан, оғиз эса ҳаром луқмадан тийилиб, ҳалол ейишга одатланади. Тиллар— тўғри сўзли, юмшоқ, меҳр ва оқибатли гапларни сўзлайдиган бўлади. Оёқ-қўллар ҳам ҳайрли ва савобли ишларга хизмат қилади. Демак, барча аъзоларимиз покланиб, тозаланиб, ҳалолланиб олинишга, бу ойда имкон бўлади.

Бу рўзадан янаги йилги рўзагача Аллоҳ таоло бундай бандаларини омонликда сақлайди.

Пайғамбаримиз (с.а.в.): "Рўза — ақлнинг чархи. Кимники қорни очса, фикри теранлашади, кўнгли равшан тортади", деганлар. Рўзанинг фазилатлари, ҳосиятлари ва барокоти ҳақида "Қуръони карим", пайғамбаримиз (с.а.в)нинг муборак ҳадисларида ажойиб кўрсатмалар, фикрлар бисёрдир. Шу билан бирга рўза тутишликка дунёвийлик нуқтаи-назаридан ҳам юксак баҳо берилган. Бу ҳақда табобат илмининг зукко билимдонлари ижобий фикрларни баён этганлар. Бунга очлик билан даволашни мисол келтириб ўтишимиз мумкин. Ўн икки ой узлуксиз фаолият кўрсатган овқат ҳазм қилиш органларининг ярим сутка давомидаги тўхтаб туриши, ички тузилмаларга, айниқса вужудга фойда келтиради. Табобатчилар фикрича, одам танаси 30 кун рўза тутиш мобайнида табиий ҳолатга мос тартиб, таъминотга мослашиб, мустаҳкамланиб олади. Бундан ташқари турли касалликларга қарши иммунитет қобилияти ҳам яратилар экан.

Рўзани кимлар тутиши ҳақида шуни айтишимиз мумкинки, фақат эътиқоди кучли, соғлом кишилар тутадилар. Беморлар, ҳомиладор ва ой кўрган аёллар, сафарда бўлганлар рўза тутишдан озод этиладилар. Бундайлар сабабдан ҳоли бўлишгач, қарз рўзаларини тутиб берадилар. Рўза тутишга қодир бўлмаганлар эса унинг каффортини беришлари мумкин. Яъни, бир гапки, гоҳида баъзи бир кап-катта, соғлом ва бақувват кишилар рўза тутмасдан юрганини кўриб қоламиз. Улардан "Нега, рўза тутмаяпсиз? деб сўраб қолсак, "Кексайганимизда тутаверамизда", дейдилар. Моҳирамазон рўзасининг бир кунини сабабсиз тутмаган киши, уни бутун умрида тутиб бера олмайди. Ҳатто каффорати ҳам бўлмайди.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси томонидан рўза ойи ва унинг кунлари, оғиз очиш ва оғиз ёпиш вақтлари белгилаб берилган. Бир ойлик тақвим чиқарилган. Улардан ташқари Республика матбуот ва оммавий ахборот воситаларида бир ой мобайнида, рўза ойининг фазилатлари, ҳосиятлари ва барокати ҳақида кўрсатув, эшиттиришлар бериб борилади ва мақолалар эълон қилинади. Мамлакатимизнинг барча жомъе масжидларида амру маърифлар бўлиб туради. Демак, мўмин-мусулмонлар учун барча имкониятлар эшиги очиқ, фақат чин ихлос ва эътиқод билан ибодатларни адо этишликка марҳамат, деймиз. Илоҳо, барчаларимизга сабр-бардош, қаноат, қувват бахшида этишликни Яратган Тангри таолодан сўраб қоламиз. Омин!

Салим ҳожи МИНГЛИҚУЛОВ,
Республика Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита раисининг ўринбосари.
Абдулҳамид ЧИНОРИЙ.

РАМАЗОН ТАҚВИМИ

Рамазон кунлари	Октябр ноябр	Ҳафта кунлари	Саҳарлик тугаши	Ифтор вақти	Қайд учун
1	26	Якшанба	5:04	17:29	
2	27	Душанба	5:05	17:28	
3	28	Сешанба	5:07	17:26	
4	29	Чоршанба	5:08	17:25	
5	30	Пайшанба	5:09	17:24	
6	31	*Жума*	5:10	17:22	
7	1	Шанба	5:11	17:21	
8	2	Якшанба	5:13	17:20	
9	3	Душанба	5:14	17:19	
10	4	Сешанба	5:15	17:17	
11	5	Чоршанба	5:16	17:16	
12	6	Пайшанба	5:17	17:15	
13	7	*Жума*	5:19	17:14	
14	8	Шанба	5:20	17:13	
15	9	Якшанба	5:21	17:12	
16	10	Душанба	5:22	17:11	
17	11	Сешанба	5:23	17:10	
18	12	Чоршанба	5:25	17:09	
19	13	Пайшанба	5:26	17:08	
20	14	*Жума*	5:27	17:07	
21	15	Шанба	5:28	17:06	
22	16	Якшанба	5:29	17:05	
23	17	Душанба	5:31	17:04	
24	18	Сешанба	5:32	17:04	
25	19	Чоршанба	5:33	17:03	
26	20	Пайшанба	5:34	17:02	
27	21	*Жума*	5:35	17:01	
28	22	Шанба	5:37	17:01	
29	23	Якшанба	5:38	17:00	
30	24	Душанба	5:39	17:00	

РЎЗА ТУТИШ (ОҒИЗ ЁПИШ) ДУОСИ

Навайту ан асума совма шаҳри ромазона минал фажри илал мағриби, холисан лиллаҳи таъала.

Аллоҳу Акбар.

Яъни: Рамазон ойининг рўзасини субҳидан кун ботгунча тутмоқликни ният қилдим. Холис Аллоҳ учун.

Аллоҳу Акбар.

ИФТОРЛИК (ОҒИЗ ОЧИШ) ДУОСИ

Аллоҳумма лака сумту ва бика аманту ва ъалайка таваккалту ва ъала ризқика афторту, фағфирли йа Ғоффору ма қоддамту ва ма аххорту.

Яъни: Эй Аллоҳ, ушбу рўзамни фақат Сенинг учун тутдим ва Сенга имон келтирдим. Сенга таваккал қилдим ва берган рисқинг билан ифтор қилдим. Эй гуноҳларни афв қилувчи Зот, менинг аввалги ва кейинги гуноҳларимни мағфират қилгил.

Асал ғоятда тўйимли неъмат бўлиши билан бирга у шифобахш ҳамдир. Ана шундай улуғ неъмат етиштирувчиларга ҳар қанча таҳсин айтсак арзийди. Марғилонлик асалчи Аъзамжон Жўрабоев ана шундай табаррук инсонлардан. У чорак асрдирки, асал етиштириш билан шуғулланади. Йилига тонналаб асал етиштираётган бу заҳматкаш инсон элюртнинг бебаҳо неъматга бўлган талабини қондириш йўлида фидокорона тер тўкмоқда. Шунингдек, муҳтожлар, ногиронлар, болалар уйларига бепул асал тарқатиб, дуо олаётир.

СУРАТДА: асаларичи Аъзамжон Жўрабоев.

"БАХТ БЎЛАДИ"

Республика Миллий матбуот марказида ёш эстрада хонандаси Шаҳзоданинг шу йил 25 октябрда Халқлар дўстлиги саройида "Бахт бўлади" деб номланган илк концертига бағишланган матбуот анжумани ўтказилди.

"Шаҳзода" тахаллуси билан ижод қилаётган Зилола Мусаева яккахон эстрада хонандаси сифатида кўплаб концертларда иштирок этиб келмоқда. У 2003 йилда "Йилнинг энг яхши аёл қўшиқчиси ва энг яхши саҳна қиёфаси" йўналишида "TARONA " мукофотига сазовор бўлди.

ФАРОСАТ — АЁЛНИНГ БЕЗАГИ

Ўқишдан кела, апил-тапил чой ичдиму, ҳовлига сув сепиб, ҳиргойи қилганча энди супургини қўлимга олгандим бувим:

"Шом бўлди, супурма" дея огоҳлантирди. Парво қилмай ишимда давом этдим. Бундан бувимнинг аччиғи чиқиб, мени ёнига чақирди.

— Шу ғайратинг бор экан, ҳовлини эрта саҳарда супурсанг бўлмайдими? Қизмон шаънги борку, ўша шомда кўча супуриб вайсақи бўлиб қолган. Қизиқсираб бувимга қарадим. У киши сўзи нишонга текканидан мамнун бўлиб ҳикоясида давом этди:

Бир вақтлар Қизмон сочи тавонини ўпган, қош-кўзи пиликдек хушбичим қиз эди. Уларнинг эшигида не-не совчиларнинг сочи оқарган. Ота-онаси биттасини ўпоқ, биттасини сўпоқ деб, қизларини охири бир кўча нарида яшайдиган Тилламахсим домланинг ўғлига узатишади. Домла ўта билимли, бироқ қаттиққўл, босган изидан қайта юрмайдиган одам бўлган.

Бир куни Қизмон шом маҳалда ҳовлиларини супураётса қайнота келиб қолибди. Махсум домла супага чиқаётиб, — "Қизим, сен ҳовлини эмас, уйдаги қут-баракани супураяпсан", дебди. Аммо келинчак ўзбилармонлик қилиб, унинг гапини олмабди. Аччиғи чиққан қайнота эртасигаёқ қудасиникига келиб, "Қизларинг чаққон, аммо бефаросат экан. Бизга бунақа келин керак эмас" деб Қизмонни отасини уйига ташлаб кетибди. Шу-шу бу эшикка гулдай қизни сўраб ҳеч ким келмади. Махсим домланинг ўғлидан туғилган боласини қучганча, Қизмон ҳувиллаб қолди. Бу етмагандек, тақдир унга нисбатан яна бешафқатлик қилди. Асабий бўлиб қолган Қизмон ҳали бир ёшга ҳам тўлиб улгурмаган қизалоғига шанғиллаб гапирган экан, боланинг қўрқувдан юраги ёрилиб кетибди... ана кўрдингми, қизим, фаросатсизликнинг оқибатини" дея бувим чуқур тин олди.

Меҳрибонимнинг ҳикоясини эшитиб, юрагимга ғулғула тушди. Ўйламай қилган ишимдан афсусландим. Урф-одатларимизу бобо бувиларимизнинг панду насиҳатларида маъно мазмун чуқурлигига амин бўлдим.

Гулноза ТУРҒУНБОЕВА,
ЎЗМУ журналистика факультети III-босқич талабаси.

● Луқма

АМАЛГА ОШМАГАН ОРЗУ

ёки пойтахтимиздаги "Сайлгоҳ"да ўзбекона лутф, урф-одатлар онқонинг уруғи бўлиб қолгани хусусида

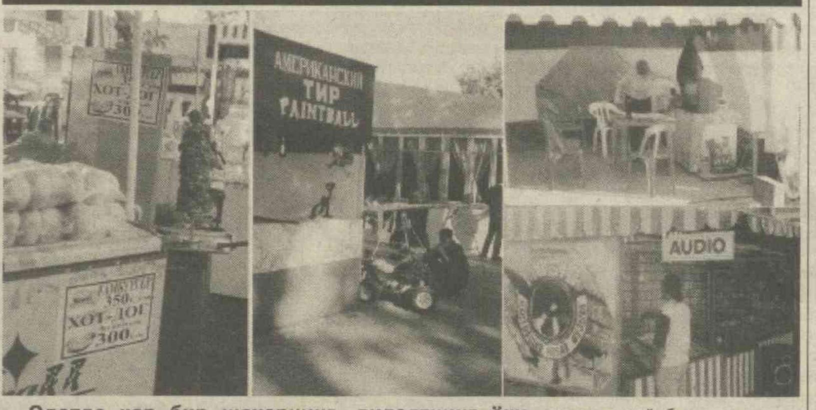

Одатда ҳар бир шаҳарнинг, вилоятнинг ёки ҳудуднинг муборак, севимли, машҳур қадамжолари бўлади. Одамлар ўша ерларни ушбу қадамжоларсиз тасаввур қилолмайдилар. Имкони бўлса, албатта ташриф буюрадилар.

Тошкент шаҳри марказида бунёд этилган "Сайлгоҳ" ҳам кейинги пайтда азим пойтахтимизнинг ўзига хос рамзига айланиб қолган десак хато қилмаган бўламиз. Шу сабабли бу маскан эрталабдан то кечгача гавжум бўлади. "Сайлгоҳ"да шаҳарликлар ҳам, пойтахт меҳмонлари ҳам, ажнабий сайёҳлар ҳам айланиб, хордиқ чиқаришади. Эсдалик совғаларидан харид қилишади. Мусиқа, қўшиқ эшитиб, тамаддихоналарда овқатланишади. Бу яхши албатта.

Аммо бир нарса хушёр газетхонни ўйлантириши аниқ. Сабаби, киши бир жойга борганда ўша ердаги қадамжоларнинг ўзига хос томонлари, яъни, халқнинг урф-одатлари, тарихи, санъати, маданияти, маънавияти, қадрияти бaралла бўй кўрсатиб туриши керак.

Лекин "Сайлгоҳ"да бунинг аксини кўришингиз мумкин. Атрофдан таралаётган рус ва хориж тилларидаги куй-қўшиқлардан одамнинг боши гангиб қолиши аниқ. Лекин бирор ерда ёки тамаддихонада она тилимиздаги мумтоз қўшиқлар у ёқда турсин ҳатто ўзбек эстрада артистларининг товушларини эшитмайсиз.

Тамаддихоналарда ўзига ярашмаган кийимларни кийиб олган қизлар олдингизни тўсиб чиқиб, "гамбургер", "чизбургер", "хотдок" каби номаълум овқатларни айтиб ичкарига чорлашади. Уларни кўрган киши: "тавба қаерга келиб қолдим ўзи", деб юбориши тайин. Эшитишимча, бу "нозанин"лар ҳатто расмий равишда ишга қабул қилинмаган, врачлар кўригидан ўтмай чойчақа ишлаётганлар экан.

Бундан ташқари ўзбек халқи ўтмиши, унинг обидалари, турмуш тарзини акс эттирувчи кўлбола рассомлар чизган суратларни кўрар экансиз уни тарихимизга карикатура деб аташ эҳтимолдан холи эмас.

Биз ҳам сайлгоҳда бўлганимизда бир сайёҳнинг: "мен бу ерда ўзбекона лутфни эшитаман, ўзбекча расм-русумлардан воқиф бўламан, ўзбек либосларини томоша қиламан, ўзбек чолғу асбобларида янграган куйларни тинглаб, мумтоз қўшиқларини эшитаман деб ўйлаган эдим. Аммо бу ердаги аралаш-қуралашлик орзуимни чиппакка чиқарди", деган сўзлари ҳақлигига амин бўлдик.

Каримжон РИХСИЕВ,
"Адолат" мухбири.

СУРАТЛАРДА: бугунги сайлгоҳ.
Козим ЎЛМАСОВ олган суратлар.

КУЛГИ БЕКАТИ

Икки аёл гаплашяпти:

— Кўп афсус, жигарингиз оғримаётган экан. Бўлмаса, менда шунақа зўр дори бор эдики...

***

Сичқонга қопқон сотадиган фирманинг вакили эшик қоқади.

— Бизда қопқон бор, — дейди уй эгаси.

— Лекин бизнинг қопқонимиз янги ихтиро қилинган қопқон — у ичида сичқони билан сотилади.

***

Черковдан чиқиб келаётиб хотини эрига депти:

— Хайрия косасига беш минг лира ташлаганингни кўрдим.

— Ҳа, нима бўпти?

— Шунча пулга яраша қанақа гуноҳ қилганингни билмоқ истайман.

***

Вулқоннинг оғзини кўрган америкалик дейди:

— Худди дўзаҳга ўхшайди-я!

Унинг гапини эшитиб, гид ҳайратдан қўлларини ёяди:

— Бу америкаликлар бало-да! Бормаган жойи, кўрмаган нарсаси йўқ.

***

Профессор соябонини йўқотиб қўйипти. Кун бўйи қайси дўконга кирган бўлса, ҳаммасига бирма-бир кириб, соябонини суриштирипти. Ниҳоят, йўқолган нарса боққоллик дўконидан топилипти.

Бутун шаҳардаги дўкончилар ичида, — депти профессор дўкон эгасига, — бирдан-бир ҳалоли ўзингиз экансиз. Қолганларининг ҳаммаси соябонингни кўрмаганмиз дейишди.

***

Кемада кетаётган аёл капитандан сўрайди:

—Капитан, денгизнинг чуқурлиги уч километр дейишяпти. Тўғрими?

—Йўғ-е, атиги 500 метр, холос.

—Ҳайрият-е, юрагим жойига тушди. Мен жуда қўрқувдим...

***

Ирсият ҳақида лекция ўқиётган лекторга тингловчилардан бири дейди:

—Сизнинг ҳамма назариянгиз хато эканини бир лаҳзада исбот қилиб бераман. Мен сизни хотинимга рўпара қиламан — унинг онаси соқов бўлган эди.

***

Мусобақа вақтида ҳаддан ташқари кўп бақирган ишқибоз деди:

—Овозим йўқолиб қолганга ўхшайди.

—Қўшниси эса шундай жавоб қилди:

—Хавотир олманг, овозингизни менинг чап қулоғимдан топасиз...

Газетанинг навбатдаги сони 2003 йил, 7 ноябрда чиқади

Маънавият сабоқлари

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

ОЛТИН ОЛМА, ДУО ОЛ

Оллоҳ таоло бандасининг номаи-амали ёзилган ва битиладиган учта китоби бор. Унинг бири "Лавҳул— Маҳфуз"дир. Бу китобда ҳар бир кишининг номаи-амали битилгандир. Бу китоб киши ўлими билан ёпилади. Иккинчи китоб "Сижжайин" деб аталур. Ва фосиқ, фужур, ҳаром кишиларнинг қилган ишлари, унга ёзилиб турилади. Бу китоб ернинг еттинчи қаватида сақланади. Учинчи китоб "Иллийюн"дир. Унга солиҳ кишиларнинг яхши ишлари ёзилиб турилади ва бу китоб осмонда сақланади. Нега, суҳанимизни бу китоблар билан боғладик. Бунинг сабаблари бор, албатта. Банда бу фоний дунёга келиб, Оллоҳнинг рушди ҳидоят, раҳмон йўлидан юриб, қилган солиҳ ишлари — исломият ва инсонпарварлик борасидаги (ёзган китоблари, қурган иморатлари, яратган боғ-роғлари, фарзандлари, тарбиялаган шогирдлари) умуман олганда эзгу саховат йўлидаги барча ишлари туфайли ҳосил бўлган дуо — ижобатлари то қиёматгача "Иллийюн"га ёзилиб бориладн. Бу худди занжир боғламига ўхшаш, аждодлардан-авлодларга, устозлардан-шогирдларга уланиб бориладеради.

"Сижжайин" китобига эса аксинча банданинг ёмонликлари туфайли келадиган гуноҳ ишлари то қиёматгача ёзилиб турилади. Бизнинг бу фоний дунёдаги барча хатти-ҳаракатларимиз, бажараётган ва амалга ошираётган яхши ва ёмон ишларимиз ана шу учта китобларда ёзилган бўлади.

Улуғ ватандошимиз Ал-Ҳаким ас-Самарқандий (в. 342-953 й.)нинг "Китоб ас-Сават ал-Азим" асарида "Вафот этган ҳар бир мўмин банда учун унинг тақводор ёки осий, ёш ёки қари бўлишдан қатъий назар, дуо ўқиш лозимдир", дейилган. Шу боисдан ҳам ўлганлар хотирланиб, ёдга олиниб турилади. Улар ҳаққига муборак кунларда ис чиқарилади. Ҳайит кунлари улар ҳаққига "Қуръон" тиловат қилиб, фотиҳа ўқилади. Ўлган кишини хотирлаб ўтказиладиган барча маъракалар ҳам бунга бир мисол десак бўлади. Яна ушбу асарда: "Дуо — фотиҳа ва ҳайри садақадан марҳумларга ҳам наф етиб туради", дейилгандир.

Ёшлари бир асрга тенг бўлган бобом ўтган йили узоқ Сурхондарёнинг тоғли қишлоғидан азим Тошкентга меҳмон бўлиб келган эдилар. Ўн кун уйимизда турдилар. Бўш вақтларда шаҳримизнинг диққатга молик жойларини томоша қилдирдик. Қурилиш ва ободончилик ишларидан, янги қурилган ҳиёбонлар кўркидан қувониб кетдилар. Айниқса, ер ости қасри — метро, унинг бекатлари жуда ҳам бобомга ёқиб тушди. Бобом уйларига қайтишлари олдидан: "Тошкент шаҳрининг сизга мақбул бўлмаган қайси бир жиҳатлари бор", сўрадим.

Болам бундай ўйлаб қарасам Тошкентга келмаганимга ҳам ўттиз йилдан ошиб кетибди. Шаҳар ўзгарган, одамлар ўзгарган. Миллий ва диний тарбияда озроқ бўлсада оқсоқлик борлигини сездим. Ерда худди буғдой доналаридек сочилиб ётган дона-дона, ҳовуч-ҳовуч дуоларни олайин деган одамларни кам кўрдим. Оғир юк кўтариб кетаётган кексаларга, аёлларга ёрдам бериб, уларнинг раҳматини олайин деганларни деярли кўрмадим. Бу шаҳарнинг ёшлари транспорт салонларига босиб кириб, бўш ўриндиқларга лоппайиб ўтириб олишадиган бўлибди. Метродан бошқа транспортларда: "Ҳурматли йўловчилар! Кексаларга, ногиронларга ёш болали ва ҳомиладор аёлларга жой бўшатиб берингизлар", деган даъватлар деярли йўқолиб кетибди.

Ёшларга савоб, одамларнинг дуоси керак бўлмай қолганидан ҳайрон бўлиб қолдим. Яна бир гапки, менга ёқмаган хунук бир одат, йўл ва йўлкалар, транспорт бекатлари, бозорлар, ҳиёбонларга эътибор камайиб кетганга ўхшайди. Шунингдек, одамларимизнинг кийиниб юришида миллийликни кўрмадим. Турфа, товланиб тургувчи атласларимиз, бекасам матоларимиз қаерда қолган, ҳайронман. Миллийликнинг асоси, фақат музейларда ва ойдайилда бўлиб ўтадиган тўй-маъракаларда эмас, балки, кундалик ҳаётимизда кўзга ташланиб турмоғи лозим деб ўйлайман.

Болам, тирикка ҳам, ўликка ҳам дуо олишлик керак бўлади. Бировларнинг оғирини енгил қилиш орқали ҳар бир қадамда сочилиб ётган ҳовуч-ҳовуч дуолар, аслида одамни бало-қазолардан сақлайди ва унинг униб-ўсиши учун хизмат қилади. Мусулмон банда ерда увол бўлиб ётган дуоларга беэътибор, лоқайд бўлмаслиги керак", — дедилар бобом.

Бундай ўйлаб қарасам бобом ҳақлар.

***

Ҳам чунун йўл
юрди саррофи дуо,
Бўлди охир
чокарони авлиё.

Имом Ғаззолий ҳазратлари таъкидлаганларидек, эл дуоси ила дунё мунаввар бўлади. Юрт ободлиги, халқ тинчлиги ва маъмур бўлишига асосан тўрт нарса зарур экан. Булар — раҳбар адолати, олимлар илми, бойлар саховати ва муҳтож кишилар дуосидир.

Дуо борасидаги қайдлар, мулоҳазалар ва мушоҳадалар юқорида айтилган фикрлар доирасига жамдир. Раҳбар Худонинг қаҳри ғазабидан қўрқиб, ўз қўл остидаги ходимларга ноҳақлик, адолатсизлик билан қараб, уларни назарга олмасдан, менсимасдан қийнаса, азоб берса, уларнинг ҳаққига хиёнат қилса, бундай қарашлари Яратганга мақбул бўлмайди.

Аслида амал ҳам раҳбарга бир умрга муҳрлаб берилмаган. Озор чекканлар бундай раҳбарларни лаънатлаб, дуоибад қиладилар.

Олимларнинг илми ҳам юрт ва халққа, дин ва дунёвийликка, одамлар бахт-саодатига хизмат қилса, нафи тегса, албатта ҳайрли ва савобли ишлар жумласига киради. Лекин шахсий манфаат кўришлик, қирғинбарот урушлар орқали вайронагарчиликларга, бегуноҳ кишилар ўлимига сабабчи бўлса, бундан ёмони йўқ. Одатда бундай илм лаънатланади. Одамлар норозилигига сабаб бўлади. Бундайлар ҳам дуоибад қилинади.

Абдулҳамид ҲАБИБУЛЛАЕВ,
доцент.
(Давоми бор).

Муассис: Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши ва «Адолат» газетаси ижодий жамоаси.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Рустам АҲМАДАЛИЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Т.О.ДАМИНОВ, А.Ғ.ҒУЛОММАҲМУДОВ, А.ЖЎРАБОЕВ, Р.Р.ҲАЙДАРОВ, К.РИХСИЕВ (Бош муҳаррир ўринбосари), Б.ТОШЕВ, Р.М.АЗИМОВ, Т.И.ЭРГАШЕВ, А.МАМАЖОНОВ, Ў.Ф.ЖЎРАЕВ, М.Б.РАҲМОНОВ, Н.НУРМАТОВ, Д.Ғ.ТОШМУҲАМЕДОВА, З.Т.ТЎРАҚУЛОВ (ўз мухбир).

Мулоқот учун телефонлар:
Қабулхона — 136-53-14
Факс: (8.371) 133-41-89
Хатлар бўлими — 136-55-96.

МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот қўмитасидан 140 рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма Г— 900, Адади 2030 Ҳажми—2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

«Шарқ» нашриёт - матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Саҳифаловчи — Аслиддин БЎРИЕВ | Навбатчи— Вилоят ШОДИЕВА

Газета IBM компьютерида терилди.

Босишга топшириш вақти—19.45.

• Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. • Реклама ва эълонлар ҳаққонийлиги учун буюртма берувчи масъулдир. • «Адолат»дан кўчириб босиш фақат таҳририят рухсати билан амалга оширилади.
t Мазкур белги остида тижорат мақолалари чоп этилади. • Газетанинг сифатли босилишига босмахона масъул. • Қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва жавоб берилмайди.